

LUNDS
UNIVERSITET

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN

DEN GLOBALISERADE FRÄMLINGEN

En studie om utlandssvenskar i Portugal

Författare: Hanna Levin
Mastersuppsats
SOCM04
30hp
Vårterminen 2018
Handledare: Bo Isenberg

ABSTRAKT

Författare: Hanna Levin

Titel: Den globaliserade främlingen – En studie om utlandssvenskar i Portugal

Mastersuppsats, SOCM04, 30hp

Handledare: Bo Isenberg

Sociologiska institutionen,

Vårterminen 2018

I dagens globaliserade samhälle väljer allt fler svenskar att bosätta sig utomlands och leva i en annan kultur än sin ursprungskultur. Det behövs därför mer forskning och kunskap kring utlandssvenskens upplevelser. Denna studie fokuserar på svenskar bosatta i Portugal för att undersöka den globaliserade främlingen. Syftet med denna studie är att på en mikronivå analysera individens egen upplevelse av att vara en utlandssvensk ur ett nationellt, lokalt och globalt perspektiv. Studiens teoretiska och begreppsliga ramverk tar stöd i social psykologin med inriktning på interaktion och individens identitetsskapande samt även kosmopolitism. Genom en hermeneutisk metodansats har dialogiska intervjuer genomförts med åtta utlandssvenskar i Portugal. Den globaliserade främlingen startade som en förförståelse och har sedan använts som orienteringsmedel under studiens gång för att se om det i analysen kan användas som begrepp. I analysen presenteras utlandssvenskarna i Portugal som globaliserade främlingar som känner tillhörighet till en global gemenskap men som enbart representerar sig själva och sitt eget välmående och identitetsutvecklande.

Nyckelord: Den globaliserade främlingen, utlandssvenskar, kultur, identifikation
globalisering.

POPULÄRVETENSKAPLIG PRESENTATION

Den här masteruppsatsen undersöker svenskar bosatta i Portugal för att se hur de påverkas och formas av att leva i en annan kultur än sin ursprungskultur i Sverige. På plats i Portugal hölls intervjuer med åtta svenskar som varit bosatta i Portugal i minst några år. Vad uppsatsen vill ge svar på är hur utlandssvenskarna tycker att det är att vara en del både av den svenska kulturen och kulturer i andra länder. Ytterligare en fråga är hur utlandssvenskarna upplever att det är att leva i en annan lokalitet än den svenska och hur det är att leva i en global kultur. Gruppen utlandssvenskar i Portugal undersöks också som vad jag har valt att kalla globaliserade främlingar. Därför studerar uppsatsen även vem den globaliserade främlingen är och vad som kännetecknar den. Med hjälp av sociologiska teorier och begrepp som fokuserar på identitetsskapande och personlighetstyper, samt begrepp som beskriver individen i en globaliserad värld analyseras det material som samlades in under intervjuerna. Uppsatsen kommer fram till att utlandssvenskarna ser den svenska kulturen som en viktig del av sin historia men deras nationella identitet som svenskar är inte tillräcklig för deras välmående. Istället vill de uppleva andra kulturer och träffa människor från andra kulturer för att utveckla sina identiteter. Främst umgås svenskarna i Portugal med individer från andra länder eller portugiser och endast en av de åtta intervjupersonerna umgås regelbundet med andra svenskar i Portugal. Intervjupersonerna umgås med människor från andra kulturer då det är människor som är olika dem själva och de uppskattar att det finns en främlingskänsla i relationerna. Svenskarna i Portugal verkar också trivas i en roll som främling för att det innebär att det inte finns några förväntningar på dem från omgivningen mer än att de ska vara just främmande. Utlandssvenskarna i Portugal kan beskrivas som globaliserade främlingar och den globaliserade främlingen är någon som bara representerar sig själv. Den globaliserade främlingen agerar utefter vad hen själv vill och flyttar till de platser där det finns personliga utvecklingsmöjligheter.

FÖRFATTARENS TACK

Jag skulle först och främst vilja tacka de intervjupersoner som deltagit i min studie. Tack för att ni tog er tid och delade med er av era livshistorier. Jag vill även tacka min handledare Bo Isenberg för stöd och intressanta sociologiska diskussioner med en stor dos humor. Utöver det vill jag rikta ett stort tack till organisationen Svenskar i Världen för deras visade intresse och hjälp att nå intervjupersoner. Slutligen vill jag tacka min vän Julia som gjorde det möjligt att genomföra studien på plats i Portugal och för hennes ständiga stöd. Muito obrigada!

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
1.1	Syfte	2
1.1.1	<i>Frågeställning</i>	2
1.2	Avgränsningar	3
1.3	Disposition	3
2	TIDIGARE FORSKNING	3
2.1	Utlandssvenskar	4
2.2	Expats	5
2.3	Identitet i en globaliserad värld	6
2.4	Sammanfattning tidigare forskning.....	7
3	METOD	8
3.1	Hermeneutik.....	8
3.2	Vetenskapsteoretisk reflektion.....	9
3.3	Forskarens positionering och förförståelse	10
3.4	Urval och tillträde till fältet	10
3.5	Presentation av respondenterna.....	11
3.5.1	<i>Presentation av urval</i>	11
3.6	Etiska överväganden	12
3.7	Datainsamling	13
3.8	Analysprocessen.....	14
4	TEORETISK OCH BEGREPPSLIG REFERENSRAM	15
4.1	Främlingen	15
4.1.1	<i>Främlingen (Simmel)</i>	15
4.1.2	<i>Främlingen (Schütz)</i>	16
4.1.3	<i>Hur främlingen kommer att användas i uppsatsen</i>	16
4.2	Kulturell identitet och identifikation	17
4.3	George Herbert Mead och symbolisk interaktionism	19

4.4	 Social karaktär	20
4.5	 Kosmopolitism	21
4.6	 Sammanfattning.....	21
5	 ANALYS.....	22
5.1	 Vilka är erfarenheterna av att leva i två eller fler nationella kulturer?	22
5.1.1	<i> Synen på Sverige</i>	<i>22</i>
5.1.2	<i> Synen på Portugal och att lära känna en ny kultur</i>	<i>25</i>
5.1.3	<i> Vilka är erfarenheterna av att leva i två eller fler nationella kulturer.....</i>	<i>29</i>
5.2	 Vilka är erfarenheterna av att leva i en lokal såväl som global kultur?	29
5.2.1	<i> Relationer</i>	<i>30</i>
5.2.2	<i> Världsmedborgare.....</i>	<i>31</i>
5.2.3	<i> Främlingen.....</i>	<i>33</i>
5.2.4	<i> Vilka är erfarenheterna av att leva i en lokala såväl som global kultur</i>	<i>35</i>
5.3	 Vilka element gör utlandssvenskar i Portugal till globaliserade främlingar?.....	36
5.3.1	<i> Den globaliserade främlingen.....</i>	<i>36</i>
5.3.2	<i> Vilka element kännetecknar den globaliserade främlingen</i>	<i>41</i>
5.4	 Sammanfattning.....	41
6	 SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION.....	43
6.1	 Sammanfattning av resultat.....	44
6.2	 Diskussion om tidigare forskning.....	45
6.3	 Självreflexiv diskussion	46
6.4	 Vad kunde ha gjorts annorlunda och förslag på framtida forskning.....	47
	REFERENSLISTA	49

1 INLEDNING

Dagens globaliserade samhälle bidrar till att allt fler svenskar väljer att bosätta sig i en annan kultur än sin ursprungliga. Enligt organisationen *Svenskar i världen* var år 2015 cirka 660 000 svenskar bosatta utomlands (Ehnbom-Palmquist, Nyqvist Livchitz & Söderström, 2015).

”Antalet årliga utvandrare motsvarar invånarantalet i en medelstor svensk kommun som Borlänge, Hässleholm eller Skövde” (Solveid, 2016:9). Enligt tidningen *Veckans affärer* (2017) bor nära en av tio svenskar utomlands där flest svenskar befinner sig i USA följt av Storbritannien, Norge och Spanien. Svenskar i utlandet definieras som en grupp professionella och privilegierade migranter som drivs av en önskan att realisera drömmar eller utveckla och förverkliga sig själva. Denna grupp har uppstått i samband med globaliseringen och ställs i rak motsatts till människor på flykt som inte själva har valt allt lämna sitt hemland (Bergström, 2016:65). Ur ett internationellt perspektiv tillhör även utlandssvensken en större grupp som emigrerar från ett utvecklat land (Solveid, 2016:12). De svenskar som emigrerar till andra länder tar med sig sina egenskaper, värderingar och vanor dit och om de någon gång väljer att flytta tillbaka till Sverige kommer de att ta med sig sina nya egenskaper och värderingar från den nya kulturen tillbaka till Sverige (Solveid, 2016:9-10). Trots det stora antalet svenskar som lämnar landet finns det för lite kunskap om de som utvandrar (Solveid, 2016:9). *Samhälls- och medieinstitutet* anser det därför relevant att ta reda på ” vilka erfarenheter utlandsboende svenskar har, respektive vilka orsaker det finns till att de flyttat” (Solveid, 2016:17).

I en globaliserad värld har kultur och identitet inte samma fixerade definition som de tidigare haft och är därför inte lika oproblematiske som de tidigare ansetts vara. Även internationella relationer och hur vi tolkar vår omvärld har förändrats (Goldstein-Kyaga & Borgström 2009:15-16). En individ som flyttar mellan olika länder har brutit sig igenom nationsgränser och en global invånare korsar både nationella och lokala gränser (Ossewaarde, 2007). En svensk som är bosatt i ett annat land kan därför röra sig i såväl nationella och lokala som globala kulturer. Det internationella samhället som uppkommit i en globaliserad värld skapar också nya känslor av tillhörighet till både platser och människorna i dem. De nya känslorna gör det möjligt att känna sig hemma i en globaliserad värld (Polson, 2015).

Allt fler svenskar väljer också att bosätta sig i Portugal. På några år har antalet svenskar i Portugal tredubblats till cirka 3500 svenska invånare (Veckans affärer, 2017). En anledning tros vara de skatteförmåner som uppkommer genom att flytta till Portugal. Samtidigt betonar många svenskar i Portugal att vädret, den trevliga lokalbefolkningen och tryggheten i landet också är bidragande faktorer (Winberg, 2017; Southan, 2018). 2018 röstade utlandsboende även fram Portugal till det mest välkomnade landet med trevligast människor (Southan, 2018). I samband med att allt fler svenskar flyttar till Portugal blir det viktigt att få mer kunskap om utlandssvensken i Portugals erfarenheter och hur utlandssvensken påverkas av att leva i en ny kultur. Vilka band finns kvar till den svenska kulturen? Hur integreras utlandssvensken i det portugisiska samhället och hur påverkas individen av en allt mer globaliserad värld?

Globalisering idag diskuteras främst ur politiska och ekonomiska perspektiv och den kulturella aspekten har hamnat i skymundan (Tomlinson, 1999). Denna uppsats kommer därför att fokusera på globaliseringen ur ett kulturellt perspektiv. Studien syftar till att studera en grupp svenskar i Portugal för att få en större förståelse för utlandssvenskar ur ett nationellt, lokalt och globalt perspektiv. Vid mötet med en ny kultur kan det tänkas att en individ uppfattas, både av andra och sig själv, som en främling. Tidigt i studien uppstod en tanke om utlandssvenskarna som vad jag har valt att kalla globaliserade främlingar. Under studien har därför den globaliserade främlingen fungerat som ett orienteringsmedel för att kunna testa och förstå vad det innebär.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att på en mikronivå analysera individens egen upplevelse av att vara en utlandssvensk ur ett nationellt, lokalt och globalt perspektiv. Närmare bestämt skall denna studie behandla individer med svensk bakgrund som lever i Portugal.

1.1.1 Frågeställning

Syftet med uppsatsen skall uppnås genom att följande tre frågeställningar behandlas:

- Vilka är erfarenheterna av att leva i två eller fler nationella kulturer?
- Vilka är erfarenheterna av att leva i en lokal såväl som global kultur?

- Vilka element gör utlandssvenskar i Portugal till globaliserade främlingar?

1.2 Avgränsningar

Jag har i denna studie valt att avgränsa mig till svenskar i Portugal. Studien hade kunnat göras med svenskar i andra länder eller i en större utsträckning med svenskar i flera länder. Jag har även valt att intervjua både kvinnor och män i olika åldrar för att få ett bredare perspektiv. Intervjupersonerna tillhör den övre medelklassen vilket ger ytterligare en avgränsning. Ett annat alternativ hade kunnat vara att fokusera på enbart kvinnor eller män, en specifik åldersgrupp eller annan samhällsklass. Men då denna studie fokuserar på gruppen utlandssvenskar i Portugal har jag valt att inte göra ytterligare avgränsningar.

1.3 Disposition

Efter det inledande avsnittet där bland annat studiens syfte och frågeställningar presenterats följer ett avsnitt om *tidigare forskning*. Där behandlas forskning om utlandssvenskar, expats och identitet i en globaliserad värld. Därefter följer ett avsnitt om studiens *metod* där hermeneutiken presenteras. Den *teoretiska och begreppsliga referensramen* som fokuserar på social psykologin och kosmopolitism behandlas i följande avsnitt. I efterföljande *analysavsnitt* presenteras svaren på studiens frågeställningar genom analys av det empiriska materialet och den teoretiska referensramen. Slutligen följer avsnittet *diskussion* där studiens resultat sammanfattas och reflekteras kring. I avsnittet förs också diskussioner om tidigare forskning, en självreflexiv analys och förslag på vidare forskning.

2 TIDIGARE FORSKNING

Den tidigare forskningen har delats in i tre avsnitt där det första presenterar tidigare forskning om utlandssvenskar. Fyra studier är kopplade till *Samhälls- och medieinstitutets* kartläggning av utlandssvenskar och en studie undersöker svenska ungdomars resmönster. Det andra avsnittet presenterar forskning om expats och slutligen följer ett avsnitt som behandlar forskning om identiteter i en globaliserad värld.

2.1 Utlandssvenskar

2014 gjorde *Samhälls- och medieinstitutet* en enkätstudie som genom ett stratifierat slumpmässigt urval skickades ut till 10000 utlandssvenskar. 2668 utlandssvenskar i åldern 18-75, bosatta i 103 olika länder deltog i undersökningen. Syftet med datainsamlingen var att få en större kunskap om utlandssvenskar. Datan som samlades in har sedan använts i olika studier i samma rapport. Nedan presenteras fyra studier från rapporten.

Solveid (2016:19-20) har tittat på svenskarnas orsak till att flytta utomlands och sett att 45% flyttar på grund av förvärvsarbete, 35% för att de har en partner eller släkt i ett annat land, 23% följde med partner, familj eller släkt vid flytt utomlands, cirka 20% flyttade för att förverkliga en dröm och 17% för att studera. 12% av svenskarna uppgav att de trivdes dåligt i Sverige. Av svenskarna som flyttat utomlands kunde knappt 30% med säkerhet tänka sig att flytta tillbaka. 63% av svenskarna har bott i ett annat land än Sverige, 22% i två andra länder, 9% i tre och 6% har bott i fyra länder eller fler. Studien visar även att utlandssvenskar är mer välmående än svenskar som stannat i Sverige och välmåendet grundas i personlig ekonomi, karriär, sociala relationer, hälsa samt det omgivande samhället (Solveid, 2016:26-27).

Weibull och Arkhede (2016) har undersökt hur utlandssvensken ser på Sverige. Studien har kommit fram till att synen på Sverige skiljer sig mer mellan respondenterna än deras syn på andra länder. Aspekter som betonas som positiva i Sverige är naturen, mat, arbetsmoral och välfärd medan negativa aspekter är skatter, prisnivåer, vädret och mentaliteten (Weibull och Arkhede, 2016:43-45). Weibull och Arkhede (2016:58-59) kommer också fram till att svenskar i de flesta fallen har en bra bild av Sverige och att bilden av Sverige främst präglas av själva ursprungslandet och inte det land utlandssvenskarna är bosatta i nu.

Samtidigt har Bergström (2016) studerat hur utlandssvenskar identifierar sig med Sverige, vilken kontakt de har med andra svenskar samt hur de orienterar sig mot det svenska. Resultatet visar att svenska högtider fortfarande är viktiga för många utlandssvenskar, särskilt ur ett emotionellt perspektiv. Många av svenskarna uppgav även att de i olika utsträckning umgås med andra svenskar i det nya landet medan en fjärdedel uppgav att de aldrig umgås med andra svenskar (Bergström, 2016:65-67). Störst sverigeorientering finns hos de utlandssvenskar som tänker att de en dag ska flytta tillbaka till Sverige (Bergström, 2016:73).

Jansson och Lindell (2016:79) har använt *Samhälls- och medieinstitutets* data för att se i

vilken utsträckning utlandssvenskarna själva känner sig som världsmedborgare. Av de tillfrågade utlandssvenskarna känner sig 79% i någon grad som världsmedborgare. Världsmedborgarskapet är snarare en typ av identitet som finns hos individen sedan tidigare, men som stärks av resande till andra länder (Jansson & Lindell, 2016:86, 88-90). Resultatet visar att tiden utomlands inte spelar någon roll för känslan av att vara världsmedborgare. Istället är det känslan av att ”ha varit ute i världen”, gjort regelbundna resor eller varit bosatta på samma plats utanför Norden en längre tid som har en positiv effekt på känslan av att vara världsmedborgare. Utlandssvenskarna kunde också känna sig som världsmedborgare och samtidigt ha positiva nationella känslor (Jansson & Lindell, 2016:87-90).

Ytterligare en studie om svenskens resvanor är Frändbergs (2009:654,661) som har undersökt 140 svenska ungdomars ”transnationella mobilitet” för att ”longitudinellt studera socio-spatiala skillnader i svenska ungdomars transnationella mobilitet”. Studien är baserad på en jämförelsestudie mellan åtta olika grupper där hon undersökt skillnader i resvanor hos ungdomarna. Studien visar på att de ungdomar vars föräldrar har bra ekonomiska förutsättningar och en högre utbildning har rest mer, både med sin familj och ensamma, än de ungdomar vars familj inte har det lika välställt ekonomiskt. Även de ungdomar vars föräldrar själva hade rest mycket visade sig resa mer än de ungdomar vars föräldrar som inte hade rest mycket tidigare (Frändberg, 2009: 664).

Studierna om utlandssvenskar ger en bild av att det främst är svenskar som tillhör medel- eller överklassen som bosätter sig utomlands och att deras resvanor börjar redan som barn. Även synen på sig själva som världsmedborgare har funnits i individens identitet innan flytt utomlands. Anledningarna till att svenskarna valt att flytta utomlands är både karriärs och relationsrelaterade och utlandssvenskarna är mer välmående än svenskar bosatta i Sverige. Synen på Sverige och att ha svenska vänner utomlands skiljer sig åt medan svenska högtider har en emotionell betydelse för utlandssvensken.

2.2 Expats

Polson (2015) har studerat kopplingen mellan digitala möjligheter, platsers utformning och professionell migration. Genom en etnografisk studie har hon undersökt expats, alltså mobila professionella migranter, som flyttar till andra länder av anledningen att de vill och har möjlighet till det. Studien är uppdelad genom att online studera internetgrupper som

organiserar träffar för expats i Paris. Träffarna organiseras digitalt över internet men sker på fysiska platser och under tre månader deltog hon vid expat-events i Paris. Data samlades även in genom 23 intervjuer med 25 deltagande expats och tre organisatörer för eventen. Resultatet visar att expats i Paris anser att det är svårt att integreras med lokalbefolkningen medan den internationella gemenskapen är mer välkomnande. De digitala mötesplatserna på internet gör det lättare för expats att hitta andra i samma situation och när de sedan möts ansikte mot ansikte känner de redan en tillhörighet. Det är även den internationella tillhörigheten som får expats i Paris att känna sig lokala i staden.

2.3 Identitet i en globaliserad värld

Bird och Stevens (2003:396) analyserar den påverkan globaliseringen har på nationella kulturer runt om i världen och om nationella kulturer håller på att sammansmältas till en homogen global kultur. Analysen görs av en rapport där 1200 examinerade studenter från 30 universitet i tio olika länder deltagit. Rapporten kartlägger vilka livsprioriteringar och karriärs mål respondenterna har. Resultatet visar på att de examinerade studenterna hade liknande svar oavsett land och prioriterade egen utveckling, karriär, spendera tid med familj och vänner samt skaffa egen familj som det viktigaste i livet. 78% av studenterna var intresserade av en internationell karriär. Bird och Stevens (2003:397) betonar hur individer med en internationell karriär idag har mer gemensamt med varandra än vad de har med medlemmar av sin egen nationella kultur. De delar värderingar och normer med en grupp människor som de inte delar geografiskt ursprung, språk, kultur eller religion med (Bird & Stevens, 2003: 397). Samtidigt drar Bird och Stevens (2003:401) slutsatsen att gruppen ”globala invånare” inte kan definieras som en homogen grupp. De menar att en homogen världskultur eller homogen grupp av världsmedborgare inte är möjlig så länge det kvarstår funderingar kring vad det är som gör vissa kulturer mer lockande för vissa människor (Bird & Stevens, 2003:401).

Samtidigt som Bird och Stevens menar att kulturer fortfarande har kvar en stark identitet betonar Dana Pop (2013) snarare det motsatta. Pops (2013) teoretiska studie om identiteter i en globaliserad värld syftar till att undersöka hur platser idag inte längre byggs på ett sätt som stärker en lokal eller kulturell identitet. De är snarare identitetslösa i sin utformning. Genom att analysera tre fallstudier belyser Pop hur en identitet alltid formas efter kontexten individen befinner sig i. Pop (2013:415-417) menar att globaliseringen gör känslan av identitet bräcklig

och rötter svagare. Individen i sin tur flyttar till de platser där jobb finns eller möjligheter lockar. Individen blir därför allt mer en global nomad med en identitet i ständig förändring beroende på var och med vilka individen befinner sig (Pop, 2013:416, 420). I och med globaliseringen designas idag platser på ett globalt sätt, till exempel kaféer, flygplatser och shoppingcenter. Platserna definieras som icke-platser och tar inte hänsyn till den lokala eller kulturella identiteten som tillhör platsen. Istället skapar individerna i rummet dess tillfälliga identitet och flera kulturella identiteter kan använda samma rum. När individen befinner sig på en icke-plats behöver hen därför strategier för att hantera platsen. Identiteten fungerar därför också som en strategi för att individen ska känna att hen har en mening och för att känna likhet till andra i rummet (Pop, 2013: 419-420).

Pop beskriver alltså identitet i en globaliserad värld som något bräckligt. Goldstein-Kyaga och Borgström (2009) målar istället upp hur globaliseringen skapar möjligheter för individens identitet i sin studie om upplevelsen av att ha en ”tredje identitet”. Studiens data har samlats in genom intervjuer med fokus på livsberättelser med nio flergenerationsfamiljer med rötter i Sverige, Brasilien och Argentina och gruppintervjuer med svenska ungdomar med rötter i Latinamerika och Syrien (Goldstein-Kyaga och Borgström, 2009:17, 115). Resultatet definierar den tredje identiteten som en gränsöverskridande kulturell identitet som syftar till att individen känner sig mer som ”både och” snarare än ”antingen eller” (Goldstein-Kyaga och Borgström, 2009:80). Den tredje identiteten är föränderlig och öppen för nya kulturer snarare än låst till enbart individens ursprungskultur. Goldstein-Kyaga och Borgström (2009:60) betonar även vikten av ”autenticitetens ideal” och att individen genom reflexivitet är trogen mot sig själv genom att se till sina egna värderingar angående vad som anses rätt och fel. Den tredje identiteten skapar en hemkänsla för individen och skapar samtidigt möjligheten att känna tillhörighet i en större global gemenskap.

2.4 Sammanfattning tidigare forskning

Avsnittet har behandlat forskning om utlandssvenskar, exapts och identitet i en globaliserad värld. Då även denna studie fokuserar på utlandssvenskar är det relevant att behandla tidigare forskningen inom ämnet då det ger en bakgrund och beskrivning av vad som tidigare undersökts. Den tidigare forskningen kommer att användas för att för att se i vilken relation denna studie om utlandssvenskar i Portugal står till tidigare forskning om utlandssvenskar.

Forskningen om identitet i en globaliserad värld är varierande sett till deras syn på hur globaliseringen och det globala rummet påverkar en individs identitet. De blir därför relevanta i denna studie för att analysera utlandssvenskar i Portugals känsla av att vara världsmedborgare och hur deras identiteter formas och påverkas av livet i en ny kulturell kontext.

3 METOD

Då studiens syfte är att på en mikronivå analysera utlandssvenskar i Portugals egna upplevelser ur ett nationellt, lokalt och globalt perspektiv föll det sig naturligt att använda en kvalitativ och hermeneutisk metodansats för att nå intervjupersonernas olika livshistorier. Empirisk data har samlats in genom dialogiska intervjuer utan en tydligt fastställd intervjuguide. I detta avsnitt kommer studiens metodologiska aspekter att presenteras. Till en början diskuteras valet av hermeneutiken, följt av en vetenskapsteoretisk reflektion och forskarens positionering och förförståelse. Därefter diskuteras studiens urval och tillgång till fältet, en presentation av respondenterna, etiska överväganden, datainsamling, forskarens roll i studien, samt avslutningsvis hur materialet har analyserats enligt hermeneutiska anspråk.

3.1 Hermeneutik

Ödman (2007: 98) beskriver den hermeneutiska processen som att ”lägga ett pussel” där bitarna utgör delarna som sedan skapar en helhet. Han menar också att det inte är möjligt att lägga ett pussel om det inte från start finns en tanke om vad det skulle kunna vara för bild som läggs. Till en början när det inte finns någon helhetsbild skapar forskaren sig en uppfattning om vad det eventuellt kan röra sig om. I denna studie framkom det tidigt ett intresse för det jag kallade den globaliserade främlingen och vad det skulle kunna vara. Den globaliserade främlingen har därför fungerat som ett orienteringsmedel under studiens gång. Därefter bröts den ursprungliga tanken ner i delar som bestod av det empiriska materialet för att under analysen återigen gå till helheter. I analysen blev det därför intressant att se vad den globaliserade främlingen visade sig vara och hur analysen av intervjupersonernas svar påverkade det. (Ödman, 2007: 98-99)

Hermeneutiken betonar vikten av att nå förståelse för att genom det nå en möjlig förklaring. I denna studie har förståelse och förklaring försökt nås genom dialog, vilken har använts både i intervjuerna och även i själva analysprocessen. Studiens empiriska data samlades in genom dialogiska ostrukturerade intervjuer där intervjupersonernas svar blev styrande för fortsatta intervjuer. Det var genom intervjupersonernas svar som tankar om den globaliserade främlingen växte fram. Binding och Tapp (2008:24) beskriver den dialogiska intervjun som en intervju där samspelet mellan forskaren och intervjupersonen står i centrum. Ingen av parterna vet på förhand vad som komma skall eller vilken reaktion den andres svar kommer att väcka. En dialogisk intervju ger också en möjlighet att båda parterna lämnar intervjun förändrade. Dialogen innebär även möjligheten att nå en horisontsammanmältning. Horisontsammanmältning betyder att individen har nått gränsen för vad hen vet om någonting och vill därför vidga sin förståelse genom att smälta samman med den andres förståelsehorisont (Alvesson & Sköldberg, 2009: 120-121, Binding & Tapp, 2008: 25-26).

3.2 Vetenskapsteoretisk reflektion

Det är viktigt att notera att med åtta respondenter är det inte möjligt att göra en allmäntolkning för alla svenskar som lever utomlands. Å andra sidan är studiens syfte att på en mikronivå uppmärksamma individens egen upplevelse. Med det i åtanke kan hermeneutiken och dess fokus på livsvärldar och individens egna sanningar vara ett passande vetenskapsteoretiskt verktyg. Varje individ har sin egen livsvärld vilket innebär det vardagliga livet som skapas av individens erfarenheter och upplevelser. Livsvärlden är också den verklighet i vilken människor existerar tillsammans. (Dahlberg, Dahlberg & Nyström, 2008, 87-88). Då den insamlade datan är intervjupersonernas beskrivningar av egna upplevelser kan det tänkas uppfylla den hermeneutiska epistemologiska tanken om att nå förståelse och genom det en möjlig förklaring för olika perspektiv och horisonter (Alvesson & Sköldberg, 2009:97). För hermeneutiken är verkligheten subjektiv och individens tolkning av sin omgivning påverkas alltid av individens egen förförståelse av något. När det finns något en individ inte förstår kommer hen att börja söka efter en ny förståelse. Förståelse är därför inte enbart ett redskap utan en del av individens livsvärld (Alvesson & Sköldberg, 2009:96). För en hermeneutisk studie är argumentation viktigt för att uppnå validitet. Studien är gjord genom ett dialogiskt perspektiv vilket innebär att dialogen även förts med läsaren och det är därför viktigt att läsaren har kunnat se vilka beslut som tagits under studiens gång och varför (Alvesson & Sköldberg, 2009: 101).

3.3 Forskarens positionering och förförståelse

Hermeneutiken påpekar att forskarens subjektivitet aldrig kan undgås och därför har det varit viktigt att ta hänsyn till den egna rollen som forskare i studien (Binding & Tapp, 2008). Alla individer har en förförståelse, alltså en föreställning om hur någonting är. Förförståelsen grundas i tidigare kulturella, sociala och diskursiva erfarenheter som är kopplade till individens historia (Binding & Tapp, 2008:28-29). Det är förförståelsen som gör att en individ kan agera utan att ständigt tänka kring vad hen gör och det krävs en förförståelse för att nå ny förståelse för något. Enligt hermeneutiken är forskarens förförståelse en förutsättning då den ger forskaren en möjlighet att vara öppen för det okända, vilket är positivt för horisontsammansmältningar. Forskaren behöver alltså ha en viss förförståelse för ämnet hen undersöker för att kunna undersöka det, men måste samtidigt vara beredd att ifrågasätta den förförståelsen (Alvesson & Sköldberg, 2009:120-121). Det är också forskarens förförståelse som ger undersökningen en riktning. ”Utan förförståelsen finns det inget problem och inget om kan ge ledtrådar” (Ödman, 2007:102). Under delar av studien befann jag mig i Portugal för att kunna hålla intervjuerna på plats. Jag har försökt hålla min egen förförståelse om den globaliserade främlingen utanför för att istället låta det empiriska materialet styra vad den globaliserade främlingen visade sig vara. Därför valde jag att lägga fokus på en teoretiskt och begreppslig förförståelse för att delvis kunna lämna min personliga förförståelse utanför.

3.4 Urval och tillträde till fältet

Studien baserades på dialogiska ostrukturerade intervjuer med åtta respondenter där alla är svenskar som är bosatta i Portugal. Genom denna urvalsgrupp fanns det en möjlighet att nå upplevelsen hos individer som lever i en annan kultur än ursprungskulturen. Urvalet blev i sin natur ett så kallat intensitetsurval (Patton, 2002:234-235). Ett intensitetsurval innebär att specifika intervjupersoner väljs ut för att de har erfarenheter om ämnet som undersöks (Patton, 2002:234-235). I det här fallet innebar det utlandssvenskar med erfarenhet av att leva i flera kulturer. Utlandssvensken i denna studie är den individ med ett svenskt medborgarskap som under största delen av sin uppväxt varit bosatt i Sverige. Genom kontakt med organisationen *Svenskar i Världen* fick jag hjälp att nå en intervjuperson i Portugal som i sin tur förmedlade kontakt till ytterligare fyra intervjupersoner. En intervjuperson nåddes genom sociala medier och två intervjupersoner nåddes genom en gemensam kontakt. För att säkerställa ett intensitetsurval satte jag upp urvalskriterierna att samtliga intervjupersoner

skulle ha bott i Portugal i minst ett par år. De skulle ha kontakt med den portugisiska lokalbefolkningen samt även med individer från andra länder- eller svenskar som är bosatta i Portugal.

3.5 Presentation av respondenterna

De åtta respondenterna är alla bosatta i Portugal sedan minst ett par år tillbaka. Likaså har samtliga även bott utomlands tidigare. Fem av respondenterna var kvinnor och tre var män. En aspekt av urvalet att ta hänsyn till är att samtliga respondenter tillhör den övremedelklassen i samhället och alla har haft ekonomiska möjligheter att bosätta sig i Portugal. Studiens resultat blir därför färgat av den högre samhällsklassen.

3.5.1 Presentation av urval

Nedan presenteras studiens intervjupersoner, med figurerade namn, för att underlätta vid läsning av analysen. Presentationen lyfter även fram den spridning som finns i urvalsgruppen.

Anna

Anna är född i Polen och kom till Sverige med sin familj när hon var 11 år. Idag är hon mellan 55-60 år gammal och har rest till Portugal sedan 80-talet men är sedan några år tillbaka permanent bosatt i landet där hon idag även arbetar. Innan flytten till Portugal bodde hon några år i Afrika och studerade och skaffade familj i Sverige.

Karl

Karl är i 25-30 års åldern och flyttade till Portugal för ett par år sedan i samband med att hans Pappa letade boende i Portugal. Karl har en multinationell bakgrund och har innan flytten till Portugal rest mycket och bott i Sydafrika. Idag arbetar han i Portugal med att hjälpa andra svenskar som vill flytta till landet.

Josephine

Josephine är i 60-65 års åldern och är uppvuxen i Sverige i en multikulturell familj där en förälder är från Tyskland och den andra var ofta på resande fot. Förutom Portugal har hon även bott i USA. I Portugal är hon aktiv i vissa organisationer och planerar inom en snar framtid att flytta tillbaka till Sverige för att jobba. Josephine är gift med Hans.

Hans

Hans är från Sverige och har under många år, bland annat när hans barn var små, bott i Italien. Idag är han i 70-75 års åldern och bosatt i Portugal men planerar inom en snar framtid att flytta tillbaka till Sverige tillsammans med Josephine. Han flyttade främst till Portugal för att få uppleva varma vintrar men föll snabbt för Portugal och har inte samma önskan att flytta tillbaka till Sverige som Josephine har.

Karin

Karin är i 45-50 års åldern och flyttade till Portugal med sin man och två barn för cirka fem år sedan. Hennes första flytt utomlands var direkt efter gymnasiet när hon flyttade till London. Efter det har hon även bott i Österrike, Schweiz och Spanien. Idag arbetar hon i Portugal och har inte rest ifrån landet sedan hon flyttade dit.

Olof

Olof är i 65-70 års åldern och har rötter från Tyskland där han spenderat mycket tid. Innan han landade i Portugal bodde han i England. Idag bor han tillsammans med sin fru i Portugal och även om han anser sig leva ett delvis svenskt liv har han inga planer på att flytta tillbaka till Sverige.

Kristina

Kristina är i 70-75 års åldern och lämnade Sverige för 40 år sedan med sin man Bengt och ett av deras tre barn. Sedan dess har de fått två barn till som aldrig varit bosatta i Sverige. Hon har bott i 7 olika länder och haft olika arbeten i de flesta av dem. Idag är hon pensionerad och bosatt i Portugal där hon bott till och från under de senaste 30 åren.

Bengt

Bengt är gift med Kristina och är också i 70-75 års åldern. Han har bott och arbetat i 7 olika länder för ett större svenskt företag men är idag pensionerad i Portugal där han bott till och från i 30 år och även tidigare arbetat i.

3.6 Etiska överväganden

I studien tog jag hänsyn till vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer. Av studiens åtta respondenter känner några varandra sedan tidigare vilket påverkar konfidentialiteten. Det gjorde det ännu viktigare för mig som forskare att ta hänsyn till hur jag presenterade det empiriska material som analyserats. Sannolikheten är stor att vissa av respondenterna kommer

känna igen vissa delar av det som presenterats. Jag valde därför att försöka utesluta åsikter av för privat karaktär. För att ytterligare stärka konfidentialiteten kommer det inte heller att framgå var i Portugal intervjupersonerna bor. I enlighet med samtyckeskravet informerades intervjupersonerna om att de kunde välja att avsluta intervjun om de önskade eller välja att inte svara på vissa frågor. Något som i vissa fall nyttjades för att inte ge svar av för privat karaktär. Likaså gav samtliga respondenter godkännande att intervjuerna spelades in för att senare kunna transkriberas. För att uppfylla information- och nyttjandekravet förklarade jag under intervjuerna vad informationen skulle användas till och att det material som samlats in enbart kommer att användas till denna studie. (Vetenskapsrådet, 2002)

3.7 Datainsamling

Ursprungligen låg studiens fokus på att undersöka upplevelsen av att vara multilokal, alltså att känna sig hemma i flera städer och lokala kulturer. Men tidigt i intervjuerna framkom en större koppling till rollen som främling. Studiens fokus skiftade därför till ett intresse att undersöka det vidare och använda vad jag har valt att kalla den globaliserade främlingen som orienteringsmedel. Samtliga intervjuer var omkring 60 minuter långa. Intervjuernas fasta struktur var en tematisk intervjuguide med tre teman – Främlingen, identifikation och multi-lokalitet. Jag valde att behålla temat om multi-lokalitet trots att jag skiftade fokus då jag ansåg att det fortfarande var av värde att få ta del av hur intervjupersonerna såg på sin position i olika lokaliteter. Temana introducerades som ett exempel när tillfälle gavs och innebar att jag förklarade konceptet teoretiskt för att sedan fråga intervjupersonerna om deras egna tankar kring det de nyss fått höra (Binding & Tapp, 2008:24-26). Genom att presentera möjliga exempel försökte jag nå en horisontsammansmältning och ytterligare djup i intervjuerna. Men då syftet med intervjuerna var att nå intervjupersonernas egna upplevelser ansåg jag det viktigt att hålla intervjuerna öppna för att på så sätt nå varje individs egen livshistoria genom passande frågor (Binding och Tapp, 2008:24-26). En risk med de öppna dialogiska intervjuerna hade kunnat vara om intresset att berätta om erfarenheter hade uteblivit då det förutom en öppningsfråga där jag bad dem berätta hur de hamnade i Portugal, inte fanns några bestämda frågor (Binding & Tapp, 2008:24-26). Samtidigt var inte det något jag fick erfara då samtliga åtta intervjupersoner öppet delade med sig av sina upplevelser och gav mig möjlighet att ställa vidare frågor.

Tanken var att samtliga intervjuer skulle hållas med enbart en person men i två av

intervjuerna föll det sig naturligt att hålla intervjuer med två intervjupersoner samtidigt då de levde tillsammans. Det visade sig bli väldigt givande då de hade både gemensamma och individuella erfarenheter att berätta om. Den dialogiska intervjumetoden mellan mig och intervjupersonerna fungerade likt planerat utom i en av intervjuerna med två personer där jag till största del satt tyst. Dock var det ett medvetet beslut att inte själv inflika med några frågor då samspelet mellan de två utvecklades till en djup diskussion och utan min guidning berörde de alla teman jag önskade få med. Dialogen skedde alltså snarare mellan de två intervjupersonerna och det kan tänkas att mitt intåg i diskussionen hade kunnat ändra den djupa dynamik som uppstod. Det är också av vikt att beröra medvetenheten kring problemen som hade kunnat uppstå i de fall när intervjuerna hölls parvis. Möjligen hade det kunnat leda till unisona svar eller att intervjupersonerna hade ifrågasatt varandra. I de här fallen blev utfallet dock det motsatta och vid vissa tillfällen berättade intervjupersonerna något som den andre inte visste om sedan tidigare och de gav alla exempel på upplevelser som var både gemensamma och individuella. Ibland kom de ihåg olika aspekter av samma händelse vilket ledde till både en djupare och bredare beskrivning.

3.8 Analysprocessen

Genom att transkribera samtliga intervjuerna skrevs intervjupersonerna ur dem och dialogen fördes vidare med texterna (Alvesson & Sköldberg, 2009: 100, 121). Det empiriska materialet analyserades i relation till en teoretisk referensram innehållande främlingen, kulturell identitet och identifikation, social interaktion, symboler, den generaliserade andre, social karaktär och kosmopolitism. Analysen gjordes genom att använda den hermeneutiska spiralen vilket innebär en pendling mellan delar och helheter. Genom att använda spiralen hade jag också en medvetenhet om att det inte fanns en tydlig början eller fast slut och att data alltid kan omtolkas (Ödman, 2007:103-107).

Efter att det transkriberade materialet lästs igenom ett antal gånger fortsatte pendlingen mellan delar och helheter. Analysprocessen kommer att presenteras i avsnittet analys genom att besvara studiens tre frågeställningar. I varje fråga sker den hermeneutiska pendlingen mellan del och helhet och det som presenteras i fråga ett och två har sedan brutits ner till delar igen och omtolkats. Med hjälp av de två första frågorna växte svaret på fråga tre fram. Svaret på fråga tre täcker därför in svar som gavs i båda de tidigare frågorna. Genom denna typ av

analysprocess sker en totalisering och precisering av tolkningarna där den slutliga tolkningen täcker in tidigare tolkningar (Ödman, 2007:103-105)

4 TEORETISK OCH BEGREPPSLIG REFERENSRAM

För att få en större förståelse för utlandssvenskar i Portugal tar studien stöd i en teoretiskt och begreppslig referensram som behandlar socialpsykologiska perspektiv och kosmopolitism. Avsnittet inleds med en definition av begreppet främlingen ur Simmel och Schütz perspektiv följt av en definition av kulturell identitet och identifikation, George Herbert Meads definition av social interaktion, symboler och den generaliserade andre samt social karaktär. Slutligen definieras kosmopolitism.

4.1 Främlingen

För att bättre förstå utlandssvensken i Portugal kommer jag att använda begreppet främlingen. Först presenteras Georg Simmels definition av främlingen följt av Alfred Schütz definition och slutligen sammanfattas dem i en analys för att få en förståelse för hur begreppet kommer att användas i denna studie.

4.1.1 Främlingen (Simmel)

Enligt Simmel (1981:149) är *främlingen* ”den potentiella vandraren”. Någon som kommer idag och stannar imorgon med en frihet och möjlig önskan att fortsätta röra sig. Simmel (1981:150) jämför främlingen med ”den rörliga köpmannen”. Hen har ingen fixerad plats och äger inte heller en plats men är samtidigt en del av platsen där hen befinner sig. Främlingen får en plats på grund av att hen inte från början tillhört den och främlingen i sin tur medför alltid nya kvaliteter till platsen och gruppen människor som finns där (Simmel, 1981:149). Främlingen är den som är nära och avlägsen på samma gång. Även om främlingen bygger intima och starka relationer i gruppen kommer hen aldrig anses äga en plats så länge hen ses som en främling. Å andra sidan är det samtidigt det som ger främlingen möjligheten att fortsätta röra sig. Graden av närheten som främlingen har med gruppen bestäms genom de likheter gruppen anser sig ha med främlingen. Likheterna kan till exempel vara nationalitet

eller sociala drag. Men då det är likheter som delas av många människor kommer främlingen alltid att vara distanserad från gruppen. Det är genom distansen som främlingen får en objektiv position i gruppen. Simmel (1981:151) betonar därför att det är något positivt att vara en främling då det möjliggör en särskild form av interaktion. Medlemmarna i gruppen ser även främlingen som någon de kan delge hemlig information till och de öppnar enkelt upp sig för främlingen (Simmel, 1981:151).

4.1.2 Främlingen (Schütz)

Schütz (1944:499, 503-504) beskriver *främlingen* som en vuxen individ som försöker bli accepterad och inkluderad i en grupp. Främlingen är någon som befinner sig utanför de orienteringsmönster som är normativa i den nya kontexten. Där kan främlingen inte se sig själv som en del av den sociala kontexten. Främlingen blir därför mer benägen att hitta aspekter i kontexten som hen kan identifiera sig med. Men främlingen lär sig bara så mycket om det nya orienteringsmönstret som hen behöver för att kunna vara en del av gruppen. Schütz (1944:501) menar att det beror på att människan i allmänhet är selektivt intresserad av andra och nöjer sig med att förstå vissa generella delar. Främlingen är därför inte på jakt efter sanningar, utan snarare efter likheter. Genom likheterna tar främlingen efter gruppens egenskaper och tolkar dem som allmängiltiga för kulturen hen kommit till (Schütz, 1944:506). Främlingen är också någon som inte deltar i gruppen på samma sätt som medlemmarna som delar samma kulturella ursprung och kan därför aldrig vara mittpunkten i den sociala tillvaron. Främlingen håller också ett visst avstånd när det kommer till vilka planer, motivationer, drömmar och rädslor medlemmarna har (Schütz, 1944:500, 506).

4.1.3 Hur främlingen kommer att användas i uppsatsen

Skoric, Kisjuhas, Skoric (2013) har analyserat Simmels begrepp främlingen för att skapa tydlighet i Simmels definition. De menar att Simmels ursprungliga tanke om främlingen som en del av det sociologiska rummet har glömts bort och att främlingen allt oftare använts i frågan om kulturer. De anser att enligt Simmel handlar det snarare om en oundviklig koppling mellan spatiala uttryck och sociala relationer. Individen existerar alltid i ett socialt rum även i fysisk form och hittar i kopplingen sin inställning till rummet. Det kan vara ett rum där individen känner sig antingen inkluderad eller exkluderad. Det kan också vara en plats främlingen vill rymma ifrån om hen känner sig "fångad" i det (Skoric, Kisjuhas, Skoric, 2013:595). Likaså menar de att Simmels främlingen ofta används för att beskriva en individs

identitet vilket de anser vara fel då främlingen är en personlighetstyp. De menar att främlingen handlar om en unik form av social olikhet och social relationer där det ständigt finns en spänning mellan närhet och distans (Skoric, Kisjuhas, Skoric, 2013:595). Skoric, Kisjuhas, Skoric (2013:599) beskriver Schütz begrepp främlingen som någon som är en nykomling i en kultur. De nämner också att Bauman pratar om hur världen, på grund av den ökade mobilitet som finns genom globaliseringen, idag behöver lära sig att leva med främlingen då denne inte längre går att undvika. Deras slutsats är att det finns en förvirring mellan ”främlingen” och ”nykomlingen” (Skoric, Kisjuhas, Skoric, 2013:599).

Främlingen enligt Simmel är alltså någon som står både i och utanför gruppen utan behov av att vara helt inkluderad i den. Istället är främlingen den objektiva och möjliga vandraren och oavsett position i gruppen kommer hen alltid vara en främling. Schütz främling å andra sidan är någon som trots sin främlingsstatus, genom att lära sig om den lokala gruppens kultur, försöker bli en del av gruppen. I denna studie kommer *främlingen* att användas kulturellt för att förstå någon som är en nykomling i en kultur utan att nödvändigtvis försöka bli en del av den lokala gruppen i samhället. Därför kommer både Simmels och Schütz definition av främlingen att användas i analysen.

4.2 Kulturell identitet och identifikation

En individ som lever i en annan kultur än sin ursprungskultur får och har fått ta del av flera kulturer och därför kommer begreppet *kulturell identitet* att användas för att analysera och förstå hur utlandssvenskar identifierar sig. Avsnittet inleds med Stuart Halls resonemang om kulturella identiteter i en globaliserad värld följt av Baumans syn på ofixerade identiteter. Därefter redogörs Bryan S. Turners teori om identiteter i en globaliserad värld som kalla lojaliteter. Avslutningsvis sammanfattas hur kulturell identitet kommer att användas i den här studien.

Stuart Hall (1996:2) betonar att tidigare definitioner av identitet idag kan vara obsoleta då identitet i och med globaliseringen blivit en ständigt pågående process. Identitet är inte längre en singularitet utan präglas av en kombination av identiteter. Identitet bestäms inte heller längre av vem individen är eller var individen kommer ifrån utan snarare vem individen skulle kunna vara (Hall, 1996:4). Därför menar Hall (1996:2-3) att fokus istället borde ligga på *identifikation* och vad individen själv väljer att identifiera sig med. I den processen spelar

historia, rötter och språk en viktig roll men snarare än att gå tillbaka till sina rötter återuppfinner individen dem. Genom att se till olikheterna mellan individen själv och den hen möter skapar individen sina identifikationer (Hall, 1996:2-5).

Bauman (1996:19, 24) menar att en *kulturell identitet* är ett ”substantiv som idag agerar som ett verb” för att individen vill undvika en fixerad identitet då det är något dagens individ är rädd för. Enligt Bauman (1996:18) är tanken om identitet mest central när individen inte vet var hen tillhör. Han använder ett exempel om ”pilgrimen”, som han definierar som en individ som ständigt letar efter sin sanna plats. Pilgrimen lämnar sitt tidigare själv bakom sig för att bli någon anonym som låter tystnaden tala till hen (Bauman, 1996:20-21). Alltså att individen befinner sig på en plats hen inte vet något om, tillåter sig själv att vara någon anonym och ”plats-lös” för att kunna ta till sig nya kulturella intrycken och genom det hitta nya identifikationer (Bauman, 1996:20-21). ”Vagabonden” är ytterligare en social typ Bauman (1996: 28) använder för att beskriva kulturella identiteter. Vagabonden är en opålitlig individ som inte är bunden till någon lokalitet. Varken omgivningen eller vagabonden själv vet hur länge hen kommer stanna eller var hen kommer att ta vägen närmast. Det beror på hur vagabonden uppfattar lokaliteten hen befinner sig i och vilka möjligheter som dyker upp (Bauman, 1996:28). Vagabonden är alltid en främling och vill inte komma för nära lokaliteten hen befinner sig i då hen anser att en fast plats alltid kommer att sakna något och därför är det bättre att inte binda sig (Bauman, 1996:29).

Bryan S. Turner (1998:74) beskriver identiteter i det globaliserade samhället som *kalla lojaliteter* vilket innebär att individen inte vill ha en fixerad identitet. Motsatsen till den globaliserade identiteten är en nationell identitet som växte sig stark under 1900-talet. Den nationella identiteten formades för att skapa en känsla av solidaritet mellan medlemmarna av nationen. Men även för att stänga ute och skapa en känsla av annanhet till andra nationella identiteter (Turner, 1998: 68-69). En nationell identitet låser individen till att visa lojalitet för det land hen är medborgare i och solidaritet för samhället hen lever i. Samtidigt som en nationell identitet definieras av att ha en stark lojalitet definieras en globaliserad identitet av svaga och kalla lojaliteter. Det ger individen en möjlighet att inte vara fixerad och istället ha inställningen att hen är den hen är för stunden, fram till hen vill identifiera sig på ett annat sätt (Turner, 1998:73). I och med att allt fler människor lever i andra kulturer än sin nationella präglas världen av främlingar som möter varandra. Globaliseringen orsakar därför att nationella identiteter och lojaliteter bryts ner och förändras i takt med att nationens medlemmar

blir självreflexiva och söker lyckan i andra länder (Turner, 1998:71-73). Turner (1998:77) betonar det som en möjlighet och menar att individen borde få chansen att uppleva olika kulturer innan hen väljer vilken nation hen vill visa lojalitet till.

En kulturell identitet är dynamisk och för varje ny kultur individen upplever kommer hen att förändra sin identitet. Genom att skapa nya identifikationer lär sig individen om kulturen och kan reflexivt ta till sig aspekter av dem för att forma och omforma sin identitet. I denna studie kommer Halls *identifikationsprocess*, Baumans *pilgrim* och *vagabond* och Bryan S. Turners *kalla lojaliteter* att användas för att beskriva hur individen formar och omformar sin kulturella identitet.

4.3 George Herbert Mead och symbolisk interaktionism

Den symboliska interaktionismen myntades av Herbert Blumer men förknippas allt mer med George Herbert Mead. I denna studie kommer jag att använda Meads begrepp social interaktion, symboler och den generaliserade andre för att bättre förstå utlandssvensken i Portugals identitetsskapande i olika kulturer.

Den symboliska interaktionismen menar att individen är en någon som försöker förstå sin omgivning och människorna i den. *Social interaktion* innebär samspelet mellan individer och att individen blir den hen är i mötet med andra. Det är i den sociala interaktionen som individens identitet skapas, omformas och även går förlorad. (Mead, 1934: 349-351, 357). I samspelet mellan två individer i en social interaktion använder sig individen av *symboler* för att kommunicera och ge en bild av sig själv. Symboler är social objekt som ljud, språk, gester och handlingar och det är i interaktionen individen förstår symbolens mening. Med hjälp av symboler kan individen även se något ur den andres perspektiv och på så sätt ta över den andres roll. Om båda parterna tolkar symbolerna på samma sätt blir interaktionen enkel men när kulturer skiljer sig åt och symbolerna tolkas på olika sätt kan det uppstå störningar i interaktionen då de som deltar i den inte förstår varandra (Mead, 1934:349). De individer som bott i fler kulturer kommer att ha en annan typ av identitet än de som stannar i ursprungskulturen i och med att de deltar i fler interaktioner med en annan tolkning av symboler.

Den generaliserade andre är ytterligare ett viktigt symboliskt interaktionistiskt verktyg för att

förstå individens identitetsskapande och vad hen väljer att identifiera sig med. Den generaliserade andre är individens helhetsbild av samhället och dess normer och attityder. Det är genom att se till de upplevda normerna och värderingarna i samhället som individen lär sig hur hen ska agera. När individen inte förstår symboler kommer hen att ta efter hur andra använder dem och bete sig på ett liknande sätt till dess att hen byggt upp sin egen förståelse om symbolen och därigenom även en förståelse om sig själv (Mead, 1934:354).

4.4 Social karaktär

Erich Fromm (1994:276) menar att för att förstå en grupp människor behövs det information om gruppens *sociala karaktär*. För att hitta den karaktärsstruktur som överensstämmer med de flesta medlemmarna i gruppen är det medlemmarnas likheter som är av intresse. Samtidigt betonar Fromm (1994:276) också hur det i grupper av människor alltid kommer att finnas individer vars sociala karaktär inte stämmer överens med övriga gruppen. Den sociala karaktären är inte lika specialiserad som den *individuella karaktären* (Fromm, 1994:277). Men för att förstå vad en grupp människor i en viss kontext väljer att lägga sin energi på och hur de väljer att handla är det den sociala karaktären som är av intresse. Den sociala karaktären är subjektiv och guidar individen till ett visst handlingssätt som är nödvändigt för att hen ska känna tillfredställelse men också för att det ska överensstämma med kontexten individen befinner sig i (Fromm, 1994, 281). Samtidigt betonar Fromm (1994:284-285) att individer kommer att söka efter andra möjligheter att uttrycka den sociala karaktär de känner sig mest bekväma med om de anser sig vara i en kontext som inte överensstämmer med deras karaktär. Den sociala karaktären börjar läras in redan som barn, då familjen agerar som ”utbildningsplattform” och barnet tar efter föräldrarnas personlighet (Fromm, 1994:284-285). Fromm (1994:285-286) menar också att individen är i ständigt behov av utveckling och att det är frihet som behövs för att individen ska kunna utvecklas och växa.

Enligt Gerth och Mills (1953:10-11) är det möjligt att förstå en individ genom att se till de ”roller”, alltså det sociala beteende som en individ förväntas ha baserat på den sociala kontexten, som hen agerar genom. De ”potentiella rollerna” bestäms och begränsas av den sociala kontexten individen befinner sig i (Gerth & Mills, 1953:10). Samtidigt betonar Gerth och Mills (1953:10-11) även att det som till största grad avgör individens identitet är hens egen tolkning av självet. Å andra sidan lägger de också vikt vid att individens agerande alltid är interpersonellt och att hen agerar med en medvetenhet om andra aktörer och vad hen tror

att de förväntar sig av hen. För att ha möjlighet att agera genom de roller individen själv anser sig passa i menar Gerth och Mills (1953:13-14) att samhällsklass spelar en viktig roll. Olika samhällsklasser har olika förväntningar på de roller de kan spela, men en individ som tillhör en högre samhällsklass har större möjligheter att prova olika roller.

4.5 Kosmopolitism

Kosmopoliten är en världsmedborgare som inte är låst till det lokala utan snarare känner sig tillhörande en global gemenskap och som inkorporerar den positionen i alla aspekter av sitt liv (Tomlinson, 1999: 184-185). Enligt Appiah (2008:88-93) är kosmopolitism det som binder människor från olika kulturer samman och gör dem till världsmedborgare som accepterar att alla kommer från olika kulturella bakgrunder. En kosmopolit är någon som accepterar att det finns olika värderingar i olika kulturer och att människor därför kommer att ha olika värderingar. Ett globalt samhälle präglas av att kosmopoliter vill lära sig om andras sätt att leva och de ser humanitet framför annanhet (Appiah, 2008, 94-96).

Ossewaarde (2007:366-367) betonar på liknande sätt att en kosmopolitisk livssyn leder till en viktig inkludering av främlingar. Ossewaarde (2007:372-373) menar att det kosmopolitiska brutit sig igenom nationsgränser och att någon som idag är en global invånare korsar både nationella och lokala gränser. En global värld är tilltalande för den kosmopolitiska främlingen som lever med en ofixerad identitet och ständigt letar efter nya möjligheter (Ossewaarde, 2007:373). Nussbaum jämför enligt Ossewaarde (2007:376) kosmopoliten med Simmels främling och beskriver hen som någon både i och utanför gruppen som välkomnas likt en global lärare.

4.6 Sammanfattning

Avsnittet har presenterat den teoretiska referensram som kommer att användas för att analysera studiens empiriska data. Då studiens frågeställningar fokuserar på individens erfarenheter har fokus legat på social psykologiska interaktionsbegrepp som formar individens kulturella identitet. Begreppet kosmopolitism är relevant då utlandssvensken i Portugal lever utanför sin ursprungskultur. Främlingen och social karaktär används också för att förstå utlandssvenskarnas position i en annan kultur.

5 ANALYS

I detta kapitel kommer studiens analys att presenteras. Kapitlet är uppdelat i tre övergripande avsnitt som behandlar studiens tre frågeställningar. Analysen tar stöd i den teoretiska och begreppsliga referensramen. Frågorna har även fungerat fördjupande för analysen där svaren på den första och andra frågan byggt upp den tredje frågan vars svar är en analys av svaren på fråga ett och två. Det första avsnittet kommer att svara på frågan ”Vilka är erfarenheterna av att leva i två eller fler nationella kulturer”, det andra avsnittet svarar på frågan ”Vilka är erfarenheterna av att leva i en lokal såväl som global kultur?” och det sista svarar på frågan ”Vilka element gör utlandssvenskar till den globaliserade främlingen?”. Slutligen kommer analysdelen att sammanfattas.

5.1 Vilka är erfarenheterna av att leva i två eller fler nationella kulturer?

I detta avsnitt presenteras intervjupersonernas upplevelse av att leva i två eller fler nationella kulturer. Genom att analysera intervjumaterialet framträdde två aspekter som binder samman svaret på frågan till en helhet. De två aspekterna är: ”Synen på Sverige” och ”Synen på Portugal - att lära känna en ny kultur”.

5.1.1 Synen på Sverige

Den fråga som var gemensam för samtliga intervjuer var den inledande frågan om hur det kom sig att intervjupersonerna befann sig i Portugal. Samtliga intervjupersoner kommer snabbt in på deras familjesituationer och hur de på ett eller annat sätt uppfostrats till att se mer än den svenska nationella kulturen. Frändbergs (2009) studie om svenska ungdomars resvanor kom fram till att de vars föräldrar rest mycket till större del reste själva. Anna, Karl, Olof och Josephine berättar alla om hur deras föräldrar antingen rest mycket eller själva kommer från ett annat land än Sverige. Karin berättar hur hennes föräldrar uppmuntrat henne till att resa:

Jag har nog alltid varit inställd på att jag skulle bo någon annanstans. Jag tror att jag nästan har blivit uppfostrad så. De [föräldrarna] sa alltid att 'när du blir stor och åker runt i världen'. Så ibland vet jag inte om det var de som hittade på det eller jag som hittade på det. Men från när jag var liten så tänkte jag att jag skulle flytta runt i världen. Så då gjorde jag ju det så fort jag fick chansen. (Karin)

Karin beskriver hur hon sedan hon var barn fått höra att hon skulle resa runt i världen och att hon inte vet om valet var hennes eget eller om det låg i föräldrarnas uppfostran av henne. Kristina och Bengt lämnade Sverige för 40 år sedan och beskriver sig själva som svenska pionjärer när det kommer till att byta kultur. När de först flyttade var deras son väldigt ung och deras två andra barn har fötts i andra länder än Sverige. Inget av barnen bor idag i Sverige och Bengt beskriver det som att barnen är ett spår av deras resor då barnen nu är bosatta i olika länder som de bott i någon gång under uppväxten. Fromm (1994) talar om föräldrarna som barnets första lärare när det kommer till vilken personlighet barnet lär in. Fromm (1994) menar också att individen behöver frihet för att kunna växa. Intervjupersonerna har aldrig hämmats av nationella gränser utan har uppfostrats eller lärt ut att världen är en plats som behöver upptäckas. Det blir inte en fråga om hen ska eller inte ska upptäcka världen och där i andra kulturer utan snarare en självklarhet. De vars föräldrar kommer från en annan kultur har inte heller haft en ”helsvensk” uppväxt och har redan från uppväxten fått lära sig om minst en annan kultur.

När intervjupersonerna berättar hur de idag ser på Sverige målar de upp olika bilder. Bengt, Olof och Kristina beskriver alla hur de ser på Sverige med tunga hjärtan. Olof valde att lämna Sverige då han kände att han var nära på att bli deprimerad och beskriver Portugal som ett land som är som Sverige var förr. Bengt och Kristina lämnade Sverige för över 40 år sedan och konstaterar att det Sverige de en gång kände till inte finns kvar. Alla tre saknar artigheten och säkerheten som de anser fanns förr i Sverige men inte finns kvar idag. De ser på Sveriges utveckling som något skrämmande. Anna ser också negativt på Sveriges utveckling och betonar att Sverige inte är öppna i sitt främlingsmottagande. Karl menar att Sverige borde tuffa till sig om landet ska utvecklas på ett positivt sätt. Hans och Josephine är de enda av intervjupersonerna som planerar att återvända till Sverige. Samtidigt betonar samtliga intervjupersoner att de är svenskar i hjärtat. Karl menar att det är viktigt att hålla kvar vid sin kulturella historia för att det är så lokala och nationella kulturer lever vidare. Men han är också av åsikten att det inte enbart är de som är födda i kulturen som ska få känna sig tillhörande till den:

Jag tror aldrig att man ska glömma vart man kommer ifrån och vilken kultur man kommer ifrån. Men jag tror även att om man har tagit del utav många olika kulturer så kan man plocka det man tycker är bäst, vilket är det jag känner att jag har gjort. [...] Jag tror att alla kulturer har någonting positivt att hämta från. Om vi glömmar bort vissa kulturer så tror jag att vi kommer att förlora en hel del saker som är positivt i dem för

framtida generationerna[...]Sen för mig spelar det ingen roll vilken färg du har, vilken ögonfärg du har eller någonting sådant utan bara att du vet vilka saker växte du upp med. (Karl)

Karl beskriver hur ursprungskulturen är viktig att minnas för att det positiva i kulturen ska kunna leva vidare. Samtidigt menar han också att genom att se fler delar av världen är det möjligt att själv plocka ihop sin identitet. Stuart Hall (1996) betonar hur identitet snarare har förändrats till en identifikationsprocess där individen själv väljer vad hen vill identifiera sig med för att själv kunna välja vem hen vill vara. Hall menar att individen söker efter nya identifikationer genom att se till de olikheter som finns mellan individen och den hen möter. Karl beskriver hur han genom att se flera delar av världen har kunnat plocka de delar av kulturerna han tycker bäst om, vilket han framställer som önskvärt. Hall säger också att i identifikationsprocessen spelar historia, rötter och språk en stor roll, men att det snarare handlar om att återuppfinna dem. De kulturella identifikationerna får de tillgång till genom social interaktion. George Herbert Mead (1934) och den symboliska interaktionismen betonar att individen blir den hen är i mötet med andra. Genom att intervjupersonerna interagerar med människor i en ny kultur lär de sig mer om vilka de är. Bauman (1996) beskriver hur identitet är ett substantiv som idag agerar som ett verb och att det är först när individen lyssnar till vad omgivningen försöker säga till hen som hen kommer att hitta nya identifikationer. Samtidigt menar Bauman att det är först när individen lämnat det hen vet bakom sig som det är möjligt för individen att lära sig av tystnaden. Intervjupersonerna ställer snarare det de vet i relation till vad de inte vet och väljer genom det sina identifikationer. Istället för att höra en tystnad verkar det som att de utökar sin hörsel och eventuellt lämnar vissa kulturella aspekter som de tidigare identifierat sig med bakom i tystnad. Det stämmer också överens med Karls syn på att det är viktigt att minnas sin uppväxt för att sedan kunna utvecklas själv. Likaså nämner Josephine, Hans, Bengt och Kristina hur svenska högtider är viktiga för dem. Josephine berättar om sin syn på svenska högtider:

Jag har väldigt svårt att förlika mig till jul här. Jag gillar advent, planterar julstjärnor överallt och jultjosan och så vidare. Där är mitt hjärta svenskt och då kommer den här hemlängtan. Då vill jag ha den svenska julen. Sen när den är över behöver jag inte vara där [Sverige] längre. Men jag kan säga att där kommer det svenska in hos mig och det är väldigt starkt. (Josephine)

Josephine beskriver i citatet att vid högtider känner hon sig som mest svensk och får hemlängtan men när högtiden är över släpper känslan av att hon borde vara i Sverige. Även

Kristina berättar om hur hon efter 40 år utanför Sverige fortfarande firar och uppskattar svenska högtider. Bergström (2014) pratar om svenska högtider som något som ger en emotionell dimension för utlandssvenskar. Något som stämmer bra överens med intervjupersonerna. Det verkar som att det finns en svensk nostalgi i att fira högtider på ett svenskt vis. Troligen för att det är en del av den svenska kulturen vissa av intervjupersonerna identifierar sig med, men den är inte tillräckligt stark för att de ska välja att bo kvar i Sverige. Det de uppskattar från Sverige är alltså högtider och ritualer som de har en emotionell koppling till men när det kommer till att utvecklas letar de efter olikheterna i andra kulturer och är inte rädda för att släppa den svenska kulturen. Kristina beskriver hur hennes svenska språk skapar oönskade förväntningarna kopplade till hennes nationella identitet:

För att jag talar svenska så tror ju alla [andra svenskar] att jag kan precis som alla andra.[...] Men det kan jag ju inte. Att 'det är sjukt' och 'det är fett'. Det är sådant som jag inte kan alls. (Kristina)

Ovanstående citat beskriver hur det finns förväntningar på Kristina bara för att hon pratar svenska och kommer från Sverige, ett land hon inte bott i på 40 år. Det faktum att hon kan prata svenska gör att människor förväntar sig att hon ska veta hur Sverige har utvecklats och vara en del av det. Men då hon inte har bott i Sverige på 40 år är hennes svenska identitet snarare bara en historisk del av henne men den nutida stereotypiska nationella kulturella rollen kan hon inte identifiera sig med.

5.1.2 Synen på Portugal och att lära känna en ny kultur

Samtliga intervjupersoner berättar med stark betoning om hur trevliga och välkomnande portugiserna är mot dem. Exempelvis berättar alla om portugisernas artighet och hur de alltid erbjuder sig att hjälpa till. Olof beskriver en händelse då han renoverade sitt hus och fick hjälp av en portugis att bära materialet som skulle slängas till avfallsstationen. Karl berättar om hur hans mormor varit på besök och frågat om vägen till en mataffär varpå en portugis följer henne dit, väntar på henne utanför och bär hennes kassar tillbaka till dörren där hon bor. De betonar även hur denna givmildhet alltid visas utan krav på att få någonting tillbaka. Josephine ger exempel på hur portugiser alltid hälsar på dem och att det även finns en förväntan på att hälsa tillbaka. Karin berättar att även om hon har en dålig dag får portugiserna i staden där hon bor alltid henne på bättre humör när de ständigt hälsar och ler mot henne. Anna beskriver portugisernas välkomnande sätt så här:

Portugiserna har tänket, de tycker om utlänningar och när man har den här portugisiska mentaliteten att involvera och inkludera människor då blir det inte några kulturella problem. (Anna)

Citatet ger en känsla av att portugiserna gör det enkelt för utlandssvenskar att komma dit med sin egen kultur och fortsätta leva efter det. Samtligt intervjupersoner berättar även om portugisernas varma sätt att vara mot andra och hur det får dem själva att må bättre och öppna upp sig mer. Olof beskriver sitt ökade välmående såhär:

Klart att jag blir påverkad, jag tror att vi alla har blivit snällare och mer omtänksamma, vi dras liksom med i det här positiva. Det hårda skalet försvinner mer och mer [...] Så jag tror att vi alla blir öppnare och mjukare asså. Man blir alldeles deprimerad när man flyger in till Sverige och går på gatorna och ser att alla stängt sina ansikten. (Olof)

I citatet ger Olof en beskrivning av hur lokaliteten där han befinner sig har påverkat hans välmående och hur han mår dåligt när han hälsar på i Sverige. Weibull och Arkhede (2014) hävdar att mentaliteten i Sverige är en av de aspekter som utlandssvenskarna anser vara negativt vilket även stämmer in på Olofs beskrivning om svenskar med stängda ansikten. I det välkomnande Portugal känner han sig med dragen i det positiva. Även Karl berättar att han inte mådde bra när han bodde i Sverige och att människor i Sverige endast är öppna och inbjudande tre månader om året. Han känner att han blivit en mer omtänksam och snäll människa sedan han flyttade till Portugal. Samtliga intervjupersoner poängterar hur mycket de uppskattar den lokala kulturen de befinner sig i och hoppas att Portugal bevarar sin egen kultur trots att allt fler människor från andra länder har börjat hitta dit. Olof pratar till exempel om att det finns svenska, tyska och brittiska kolonier runt om i Portugal och Anna har sett en förändring sen hon flyttade ner i antalet svenskar som kommer till Portugal. Bengt och Kristina som kom till Portugal första gången för 30 år sedan beskriver en massiv förändring av det portugisiska samhället men samtidigt har de inte samma tanke om Portugals utveckling som de har om den svenska. Bengt beskriver:

Men jag menar, det kan man ju inte ha några negativa uppfattningar om, att landet har utvecklats. Så det är vi ju väldigt positiva till. Ja, vad ska man säga. (Bengt)

Bengt förklarar i citatet hur de ser positivt på Portugals utveckling medan de på samma gång ser negativt på Sveriges utveckling. Samtidigt betonar Kristina att de kom till Portugal för 30 år sedan och att det då var så bakåt i tiden att de undrade vad de gjorde där. Den utveckling som sedan dess skett i Portugal anser de vara bättre för landet än den utveckling som skett i

Sverige. Olof uppskattar Portugal för att han anser att Portugal är som Sverige var för 30 år sedan när det kommer till hur de bemöter andra människor. Det verkar som att det behövs en positiv inställning till ett land för att utvecklingen i landet ska anses vara positiv men också en fysisk närvaro för att känna sig delaktig i utvecklingen och kunna följa med i förändringen.

Det finns en ambivalens i inställningen till att allt fler svenskar väljer att flytta till Portugal. Samtliga intervjupersoner betonar att de lämnade Sverige för att leva i en annan kultur och inte för att hitta ett nytt Sverige utomlands. Anna berättar:

Jag flyttade ju inte från Sverige för att leva i ett svenskt samhälle i Portugal. Jag flyttade från Sverige för att leva i ett portugisiskt samhälle. (Anna)

I citatet beskriver Anna hur hon flyttade ifrån Sverige för att lämna det svenska samhället bakom sig. Det blir tydligt att intervjupersonerna letat efter något annat än vad den svenska kulturen kunnat ge dem. Dock verkar de samtidigt känna ett visst ansvar att introducera andra svenskar för den portugisiska kulturen. Anna visar ofta svenskar hennes Portugal för att dela med sig av det fina hon fått uppleva. Karl arbetar med att hjälpa svenskar att flytta till Portugal och beskriver det som att det minsta han kan göra efter att ha fått chansen till ett bättre liv i Portugal är att ge andra svenskar samma möjlighet. Han förklarar också att svenskar vill ha hjälp av andra svenskar för att det finns en trygghet i det. Mead (1934) och den symboliska interaktionismen använder begreppet symboler för att beskriva vad individer använder sig av för att se något ur någon annans perspektiv. När symboler tolkas på samma sätt av båda parterna i interaktionen har interaktionen större förutsägningar att bli enkel för att aktörerna anser sig förstå varandra. Det framkommer att svenskar näst intill lockas till sig andra svenskar som vill byta kultur då det inget en trygghet att utlandssvenskarna hittat en kultur där det är möjligt att tolka de kulturella symbolerna. Samtidigt betonar Karin att hon tycker det är svårt när hon får frågor av andra svenskar:

”Åh hur är det att bo i Portugal?” Ja men det beror väl på vart man ska bo? Inte vet jag... Just där jag bor passar ju bra för mig men det kanske inte skulle passa dig... nej det är ju stort begrepp. (Karin)

Karins beskrivning ger ett bra exempel på hur svenskar söker svar hos andra svenskar inför en flytt till ett nytt land och Karin trycker på att det fortfarande är individuellt var som känns som hemma och att det är något individen borde söka upp själv. Bryan S Turner (1998) förespråkar att individen själv måste få chansen att upptäcka olika kulturer för att veta vilken

nationalitet hen vill visa lojalitet för. Samtliga intervjupersoner har bott i flera olika länder där vissa har passat dem bättre än andra. Karin uttrycker att det är genom språket hon fått en känsla för vilka länder hon trivs i. Spanien passade inte henne då hon aldrig kände att hon kom in i språket medan tyskan i Österrike var mycket enklare och där trivdes hon bra. Samtliga intervjupersoner betonar också hur de har kommit hem sen de flyttade till Portugal. Men samtidigt uttrycker alla att de varit hemma på många platser. Anna beskriver hur hon är hemma överallt där hon har sina viktigaste tillhörigheter och bilder på sina barn. Turners (1998) teori om att individen behöver hitta platsen där hen känner sig hemma för att kunna visa lojalitet till en stat ifrågasätts ihop med Stuart Halls (1996) tanke om individens identifikationsprocess och Baumans (1996) tanke om att en fixerad identitet är något individen i en globaliserad värld undviker. Att de mobila intervjupersonerna skulle visa lojalitet för en stat eller nationalitet känns inte troligt. Dock visar de en viss lojalitet mot andra svenskar som de delar en nationell identitet med även om det inte är något de alltid uppskattar. De visar en större lojalitet mot den lokalitet där de känner sig hemma för stunden och ju fler kulturer de lär sig om desto mindre sannolikhet blir det att de kommer att kunna visa lojalitet mot enbart ett land. Genom att röra sig mellan olika kulturer blir individen snarare allt mer platslös och ofixerad, ständigt på jakt efter nya identifikationer.

Det finns skillnader mellan intervjupersonerna angående det portugisiska språket. Vissa av dem anser att det är viktigt att lära sig portugisiska för att det är respektfullt medan andra inte ser någon poäng i det då de tycker att majoriteten av den portugisiska befolkningen pratar bra engelska och föredrar att göra det. Josephine har spenderat mycket tid på att lära sig portugisiska för att kunna integreras enklare i samhället men uttrycker att hon sällan får chansen att prata portugisiska:

De [portugiser] är otroligt positiva [till att hon lärt sig portugisiska] men är de välutbildade vill de gärna prata engelska. Litegrann som i Sverige om vi träffar en engelsman eller amerikan. Då pratar vi engelska med honom och även om han försöker på svenska så går vi över och pratar på engelska. Vi får liksom pusha. Vi får insistera på att vi ska prata portugisiska [...] De vill ju gärna visa sin engelska och de kan bra engelska. (Josephine)

Josephine målar upp den problematik hon har stött på när hon har försökt tala portugisiska med lokalbefolkningen. Därför har Olof valt att inte lära sig språket. Karin å andra sidan är intresserad av språk och finner sina identifikationer genom språket. Karl menar att det är ren artighet att lära sig språket men även för att kunna ta sig in i grupper med portugiser. Han har

många portugisiska vänner och även om de kan engelska insåg han tidigt att de lätt föll in i att prata portugisiska med varandra. Därför har han valt att lära sig språket för att kunna vara mer delaktig i gruppen.

5.1.3 Vilka är erfarenheterna av att leva i två eller fler nationella kulturer

När intervjupersonerna talar om Sverige verkar det finnas en viss nostalgisk ton kopplat till de aspekter av ursprungskulturen som de uppskattade. Det svenska som de uppskattat får en romantiserad bild medan det de inte uppskattat blir en anledning till varför de valde att lämna Sverige. Samtliga intervjupersoner har bott i flera kulturer och plockat med sig olika identifikationer från dem. Sverige uppfyller inte längre de förväntningar de har på en kultur för att de ska känna sig som hemma. Just nu verkar Portugal spela den rollen hos samtliga intervjupersoner. Det romantiserade svenska verkar därför snarare vara en del av deras historia men inte nödvändigtvis deras nutid. Det svenska kan också fungera som en identifikation snarare än en nationell tillhörighet. Den portugisiska kulturen är något samtliga intervjupersoner uppskattar och känner sig hemma och välkomna i. Men samtidigt beskriver de inte sig själva som portugiser utan snarare som att det finns delar av den portugisiska kulturen de tagit till sig som identifikationer. Samtliga intervjupersoner kan också berätta om identifikationer de plockat med sig från andra kulturer. Intervjupersonerna har levt i många olika kulturer och genom det fått möjligheten att jämföra olika kulturer och vilka aspekter av kulturerna de uppskattar. Olika nationella kulturer blir som kulturella pottor där de kan plocka ut de aspekter som passar dem. Intervjupersonerna kan även berätta om vilka delar ur de olika kulturerna som de uppskattar vilket antyder att varje land har sin egen kulturella identitet medan individen snarare bygger upp sig själv med hjälp av identifikationer.

5.2 Vilka är erfarenheterna av att leva i en lokal såväl som global kultur?

I detta avsnitt analyseras de delar som ger på svar på frågan om vilka erfarenheterna är av att leva i en lokal såväl som global kultur. I avsnittet kommer aspekterna relationer, världsmedborgare och främling behandlas för att avslutningsvis sammanfattas.

5.2.1 Relationer

I samtliga intervjuer diskuteras relationer och vilken typ av relation intervjupersonerna har med andra svenskar, både i Sverige och andra utlandssvenskar i Portugal. Relationer som intervjupersonerna har med andra portugiser och individer från andra länder som är bosatta i Portugal diskuteras också. Anna ser positivt på hur enkelt det är att lära känna människor i Portugal och hur hennes kontaktnät består av både portugiser och människor från andra länder. Just individer från andra länder beskriver hon som positiva och öppna för att lära känna andra. Hon berättar också:

Oftast när man möter människor som inte är från Portugal här vet man ju att det här är inte deras enda land de varit i. Det är säkert ett av många och det är nästan så till 99.9% att många av de jag har mött har bott i kanske fyra, fem, sex, sju länder. Det ju bara som att flytta från stad till stad, inte från land till land. (Anna)

I citatet ger Anna ett exempel på hur många av de hon träffar som inte är från Portugal, likt samtliga intervjupersoner, bott i flera olika länder och att flytta mellan länder inte längre ses som något stort eller komplicerat. Solveids (2016) studie om utlandssvenskar visade att 37% av utlandssvenskarna bott i fler än ett annat land än Sverige och Jansson och Lindell (2016) menar att känslan av att vara en världsmedborgare ökar ju fler länder utlandssvensken levt i. En världsmedborgare, eller kosmopolit, definieras som någon som ser humanitet och likheter framför skillnader och söker därför efter andra likasinnade (Appiah, 2008; Osseward, 2007). Majoriteten av intervjupersonerna menar att de enklaste att känna tillhörighet till är andra globala individer som befinner sig i samma land. Hans uttrycker att det, trots portugisernas vänlighet, är svårt att integreras i det portugisiska samhället och att de lättaste portugiserna att lära känna är de som också varit ute och rest. Han fortsätter genom att berätta:

Du integreras inte så snabbt med portugiserna, om du nu överhuvudtaget gör det. Men du får blixtnabbt internationella kontakter. Så vad det ger dig är att du blir global, du blir en mycket mer global person med en gång. (Hans)

I citatet förklarar Hans att den globala gemenskapen ger en helt annan känsla av tillhörighet. Bengt och Kristina beskriver i kontrast till den globala tillhörigheten hur relationerna i Sverige förändrats sedan de flyttade. Både Bengt och Kristina förklarar att de inte längre har något gemensamt med äldre vänner som stannat i Sverige. Inte heller är någon i Sverige intresserad av att höra om deras resor. Kristina fortsätter genom att berätta att de enklaste svenskarna att ha en relation med är de som också varit ute i världen. Karin beskriver att det

nästan är lite jobbigt när folk från Sverige kommer och hälsar på i Portugal för då behöver hon pausa det liv hon försöker bygga upp i det nya landet för att gå in i en turistroll. Därför har hon på senare år avböjt många besök. Karl betonar å andra sidan hur det finns vissa aspekter där han endast kan känna tillhörighet till andra svenskar och delar av hans identitet som han endast kan agera ut när hans svenska vänner är på besök. Olof umgås med andra svenskar i Portugal men betonar att de kommit överens om att inte prata om Sverige. Josephine umgicks till en början med andra svenskar och beskriver det som att det var en trygghet, men att hon idag främst umgås med andra kosmopoliter. Kristina som har bott i sju olika länder reflekterar över hur få svenska vänner hon har runt om i världen och att relationer i allmänhet är det som blir lidande av att flytta mellan olika länder.

5.2.2 *Världsmedborgare*

Att intervjupersonerna inte känner sig helt tillhöriga till varken Sverige eller Portugal framgår tydligt genom deras beskrivningar av Sverige som något de valt att lämna och Portugal som en plats där de känner sig hemma och välkomnade men inte helt integrerade. Istället verkar de känna en tillhörighet till det globala rummet och med andra människor som levt i flera olika kulturer. Utlandssvenskarna i Portugal är alla positivt inställda till Portugal och portugiser och beskriver dem som trevliga och hjälpsamma. Samtidigt är det endast Anna och Karl som verkar ha skapat nära relationer med portugiser. Utlandssvenskarna är likt Bergström (2016) beskriver en grupp migranter som kännetecknas av en högre samhällsklass som frivilligt kan välja att flytta till ett annat land och de är en del av en expat gemenskap. Polson (2015) poängterar genom sin studie hur det är den internationella gemenskapen som får individen som är ny i en kultur att känna sig tillhörande till det lokala. Hans resonerar:

Jag finner ofta de uppfattningar om hur vi upplever portugiser i "The Expat Community". Alla tycker att portugiser är snälla och vänliga och hyggliga att umgås med och så vidare. Men ingen har nått umgänge att tala om. Så det är lite side information va. Sen tycker jag att det är otroligt mycket mer intressant att träffa en internationell kille eller tjej som har varit igång runt om i världen. Så det är ju den stimulansen, den kulturella stimulansen. (Hans)

Citatet visar hur Hans har fått en uppfattning om att många i expat-gemenskapen har liknande åsikt om portugiserna och beskriver dem som vänliga och trevliga att umgås med. Samtidigt påpekar han hur det trots det är få som faktiskt har ett umgänge att tala om och att informationen därför kommer någon annanstans ifrån. Schütz (1944) definition av främlingen

innefattar att främlingen kommer att göra en generell allmäntolkning av kulturen hen befinner sig i baserad på den grupp hen får tillgång till. Portugiserna anses av samtliga intervjupersoner vara trevliga och välkomnande vilket troligen är den uppfattning som sedan sprids i den globala gemenskapen i Portugal. Bilden av portugisen som trevlig blir allmängiltig även om få av intervjupersonerna har nära relationer med många Portugiser. Hans fortsätter genom att beskriva hur han får en annan kulturell stimulans av att umgås med internationella individer och hur han föredrar den globala tillhörigheten.

Intervjupersonerna lär sig om den lokala kulturen genom den globala gemenskapen och på så sätt kan den globala gruppen fungera som den generaliserade andre för utlandssvensken i Portugal. Mead (1934) och den symboliska interaktionismen beskriver den generaliserade andre som individens helhetsuppfattning om samhället. Individen tar hjälp av den uppfattningen för att veta vilka normer och värderingar som individen ska agera efter. Intervjupersonerna som inte längre lever eller kan känna gemenskap i sin ursprungskultur och som inte heller helt kan integreras i den nya kulturen verkar snarare följa en global generaliserande andre. Men den globala generaliserande andre verkar inte kräva en enad helhetsbild. Den globala generaliserade andre är snarare det globala samhällets enade acceptans för att samhällsbilden skiljer sig då medlemmarna har olika kulturella bakgrunder och därför kommer att tolka symboler på olika sätt. Just den skilda bilden är den önskvärda för det globala samhället då det ger dem fler kulturella valmöjligheter att identifiera sig med. Anna, Josephine, Hans, Bengt och Kristina betonar alla hur de har djupast relationer med andra världsmedborgare och beskriver det som att de umgås med en amerikanare, en tysk, en australiensare, en belgare och så vidare. Det finns alltså fortfarande en betoning om varifrån individerna kommer, vilket kan tänkas betyda att det finns en respekt för andras kulturer. Samtidigt har de också vissa likheter med varandra, till exempel som att de är medvetna om att de andra är lika lite sina ursprungskulturer som de själva är. Intervjupersonerna verkar trivas bäst med andra individer som respekterar deras individuella drag. Det är snarare en grupp globala främlingar som umgås med varandra och fungerar, som Ossewaarde (2007) menar att Nussbaum uttryckte det, som globala lärare för varandra. Josephine berättar till exempel om hur de bjuder sina internationella vänner i Portugal på svensk mat när de ses och hur de varje jul har en glöggräff. Bengt beskriver hur den globala tillhörigheten påverkat honom:

Jag tror att man har betydligt mera förståelse för andra och accepterar dem. Man tycker inte det är konstigt att någon har en annan religion eller har en annan livsuppfattning.
(Bengt)

Bengt menar att genom livet i olika kulturer och i mötet med människor från olika delar av världen får han en ökad acceptans och större förståelse för andra. Kosmopoliter är en grupp som respekterar varandra trots att de är individer från olika kulturer. Men kosmopolitism betonar också hur kosmopoliten, eller världsmedborgaren, söker efter likheter hos andra och ser humanitet som byggpelare snarare än olikheter (Appiah, 2008; Ossewaarde, 2007). Många av intervjupersonerna trivs bäst med att umgås med andra världsmedborgare men inte på grund av hur lika de är varandra utan snarare för att de är olika varandra. Det finns en likhet i deras levnadsmönster och det faktum att de lever i andra kulturer än sina ursprungskulturer. Men det som verkar vara mest positivt är att det finns aspekter hos den andre som intervjupersonerna inte förstår sedan tidigare och som de ser utvecklingsmöjligheter i. I samtliga intervjuer framkom det nämligen även att alla intervjupersonerna främst fokuserade på det liv de själva skapat och hur de valt att identifiera sig själva. Men mötet med människor från andra kulturer ger en kulturell kunskap som de uppskattar. Intervjupersonerna målar snarare upp en bild av hur de som världsmedborgare enbart representerar sig själva. Karl beskriver:

Jag är inte min regering, inte på något sätt liksom. Jag är inte mitt land och givetvis så formas man ju utav det landet man bor i men man är långtifrån landet man är i också.
(Karl)

Citatet beskriver hur Karl ser på sin position i världen som enbart sin egen. Han menar att han formats av sitt hemland och formas just nu av det han upplever i Portugal men att han inte är sitt land. Karin menar att även om det är enkelt att bygga relationer som världsmedborgare är det inte längre något hon har ett behov av. Hon anser att det var viktigare som yngre men nu när hon flyttat med sin familj är hon inte på jakt efter andra relationer på samma sätt. Men samtidigt tillägger hon att människorna runt omkring dem är så inkluderande att hon ändå känner sig tillhörande en gemenskap.

5.2.3 Främlingen

Intervjupersonerna är världsmedborgare som alla bott i fler än två länder. Men de är världsmedborgare som enbart representerar sig själva och ser inte sig själva som

representanter för en större grupp. Snarare känner de bara en tillhörighet och gemenskap på den globala nivån. Kristina betonar också starkt hur en individ som väljer att flytta till ett annat land alltid är utlänningen och inte har ett annat val än att anpassa sig till kulturen hen befinner sig:

Man är ALLTID utlänning. ALLTID. Vi har alltid sagt att vi aldrig ska begära att få någonting utan vi anpassar oss. Om du inte anpassar dig, out. Så är det bara. Men man kan ju säga såhär att vi har ju förändrats. Vi har blivit multinationella. (Kristina)

Citatet visar på hur viktigt Kristina anser att det är att anpassa sig till den lokala kulturen och att om hon inte gör det kan hon likaväl lämna landet. Samtidigt betonar hon hur de blivit multinationella för att tiden utomlands förändrat dem. Schütz (1944) definierar främlingen som någon som söker efter nya orneringsmönster för att kunna vara en del av gruppen i den nya kulturen. Kristina beskriver det som ett måste att anpassa sig trots att de samtidigt betonar att de ändå kommer vara utlänningarna. Likt hur Simmel (1981) beskriver främlingen har intervjupersonerna en position både i och utanför gruppen. Intervjupersonerna har viss koppling till nationella rötter genom att de föddes i Sverige. De har viss koppling till den lokala kultur de befinner sig för att de anser att Portugal är välkomnande mot andra kulturer men de integreras trots det inte helt. De har också viss koppling till det globala då det är i den gemenskapen de träffar människor med liknande erfarenheter. Men det är fortfarande människor som de kulturellt skiljer sig ifrån och den positionen till varandra är en de verkar vilja behålla då det ger dem utvecklingsmöjligheter.

Josephine och Hans är de enda som planerar att lämna Portugal och flytta tillbaka till Sverige trots att de samtidigt känner sig hemma i Portugal. Josephine reflekterar över en av de reaktioner hon fått på att hon snart ska lämna landet:

Men ska ni verkligen flytta härifrån? Jaa men en del av mitt hjärta kommer alltid vara här. När man bott här så länge kommer det alltid finnas. (Josephine)

Josephine beskriver hur det hon fått med sig från Portugal alltid kommer att finnas kvar hos henne vilket ger ett bra exempel på hur en kultur fungerar som en identifikationsbank men fortfarande inte är något som håller henne bunden till den faktiska platsen. Även om hon trivs och känt sig hemma i Portugal är det hennes känsla i landet som spelat störst roll och den tänker hon att hon kan plocka med sig. Kosmopolitismen menar att en kosmopolit inte känner sig bunden till en plats. Även Simmel (1981) beskriver främlingen som en individ som inte är

låst till en plats utan istället är den potentiella vandraren. Som Josephine beskriver det kommer kulturen att följa med henne och hon kommer genom det fortfarande ha en närhet till sina grupper i Portugal trots att hon är distanserad från dem. Samtliga intervjupersoner har levt i flera kulturer och verkar uppskatta friheten att kunna röra sig mellan platser och kulturer. Fromm (1994) betonar hur en individ som känner begränsade utvecklingsmöjligheter kommer att söka sig vidare efter andra möjligheter och att frihet är fundamentalt för utveckling. Anna berättar:

Nyfikenheten är att när man väl börjar resa, då kan man inte sluta vara nyfiken tror jag. När man väl kommer utanför sin hemstad eller sin födelsestad då börjar man att se världen ur helt andra ögon. (Anna)

Anna berättar med en positiv inställning om hur att resa leder till en nyfikenhet som leder till allt mer resande. I rollen som främling har intervjupersonerna möjlighet att fritt röra sig och samtidigt knyta vissa band i kulturerna de befinner sig i för att hitta de identifikationer som utvecklar dem. Bauman (1996) beskriver vagabonden som den opålitliga främlingen som inte vet hur länge hen kommer att stanna och som inte vill låsa sig vid en lokalitet. Samtliga intervjupersoner har bott i flera olika kulturer och likt Anna beskriver så ser hon världen med nya ögon ju mer hon reser. Att låsa sig till en plats är därför inte önskvärt. Rollen som främling innebär också att de ständigt positioneras som främmande och gruppen de tillhör kommer aldrig helt förstå dem. Det verkar vara önskvärt för intervjupersonerna då det ger dem större möjlighet att enbart representera sig själva. Intervjupersonerna kan inte heller helt förlika sig med att allt fler svenskar flyttar till Portugal. Människor med samma kulturella bakgrund utgör en grupp där det troligen finns fler stereotypiska förväntningar på hur de ska vara och en förväntan att symboler tolkas på liknande sätt. Genom att inte umgås med andra svenskar undviker intervjupersonerna de förväntningarna och kan fortsätta vara främlingar.

5.2.4 Vilka är erfarenheterna av att leva i en lokal såväl som global kultur

Det är tydligt att intervjupersonerna utvecklas genom relationerna de byggt i Portugal och hur de hittar identifikationer i den sociala interaktionen som sker med individer från andra kulturer än de själva på såväl lokal som global nivå. Dock framkommer det att det verkar finnas en större enkelhet att känna tillhörighet i en global kultur där det finns en likhet i att alla medlemmar är olika varandra. Samtidigt är intervjupersonerna ständigt utlänningarna i landet de befinner sig i och i både den lokala och globala kulturen får de en roll som

främlingar. Positionen som främling verkar de uppskatta då det ger intervjupersonerna möjlighet att vara världsmedborgare som endast representerar sig själva.

5.3 Vilka element gör utlandssvenskar i Portugal till globaliserade främlingar?

Fromm (1994) betonar att för att förstå en grupp människor behövs det information om gruppens sociala karaktär, alltså vad gruppen har gemensamt. Genom fortsatt analys av materialet och med hjälp av det som framkommit genom de första två frågorna har det vuxit fram att den intervjuade gruppen utlandssvenskar kan karaktäriseras som globaliserade främlingar. I detta stycke besvaras frågan ”vilka element gör utlandssvenskar i Portugal till globaliserade främlingar?”. Först behandlas karaktären den globaliserade främlingen för att slutligen sammanfattas.

5.3.1 Den globaliserade främlingen

Fromm (1994) menar att den sociala karaktären lärs in hos individen redan som barn och att föräldrarna är centrala i vad individen tar efter personlighetsmässigt. Likt nämnt tidigare och även kopplat till Frändbergs (2013) forskning har intervjupersonerna alla antingen multikulturella familjer, föräldrar som rest mycket, uppmuntrat till resande eller själva tagit med sig sina barn till andra länder. Att vara en mobil världsmedborgare är därför något gemensamt hos intervjupersonerna. Fromm (1994) nämner också att frihet är individens främsta drivkraft för att kunna utvecklas som individ. Samtliga intervjupersoner betonar en personlig stolthet i att ha flyttat till ett annat land och klarat det på egen hand. De utvecklas genom mötet med andra världsmedborgare och genom att lära sig om olika kulturer. Fromm (1994) talar om hur den sociala karaktären inte är lika specialiserad som den individuella karaktären utan bara är en del av individen. Intervjupersonerna verkar ha ett behov av att inte hamna i en roll där det finns förväntningar på dem, istället uppskattar de att få välja sina egna identifikationer. Rollen som främling kan vara det som ger dem möjlighet att vara sina egna individer. Det då främlingen definieras som någon som inte tillhör det normativa för kontexten och som står utanför gruppen. Den stereotypiska kollektiva förväntningen på en roll som främling blir då att det är någon som är just främmande. Genom den sociala karaktären globaliserad främling ges intervjupersonerna möjlighet att själva utveckla sina individuella karaktärer.

Ytterligare en intressant aspekt är hur samtliga intervjupersoner känner att de hittat hem i Portugal trots att de samtidigt anser att de inte helt kan integreras i det portugisiska samhället. Snarare verkar Portugal fungera som den plats där de tillåts vara de individer de önskar vara. Olof förklarar:

*Det som är unikt med Portugal är ju den enorma toleransen den har för andras kulturer.
(Olof)*

Hur Olof i citatet beskriver Portugal som ett välkomnande land styrks av samtliga intervjupersoner. Samtidigt önskar inte heller någon av intervjupersonerna att fixeras i en identitet som svensk. Att ha levt i flera olika kulturer ser samtliga intervjupersoner som positivt då det är utvecklande. Alla betonar att det kulturellt svenska som de har plockat med sig är de aspekter av kulturen de uppskattar och de använder det svenska för att ställa det i relation till de nya kulturerna de lever i. Därefter väljer de ut de aspekter av de nya kulturerna som de hittar identifikationer i. I den portugisiska kulturen har ingen av intervjupersonerna hittat några större negativa aspekter. Hans kan inte helt förlika sig med hur lång tid det kan ta i kön i mataffären då de äldre portugiserna står kvar länge och pratar om livet. Karl kan tycka att det är frustrerande att effektivitet på arbetsplatsen inte är lika hög som i Sverige men han föredrar ändå Portugal för att han alltid lämnar jobbet välmående. Just att intervjupersonerna är mer välmående utanför Sverige är något som blivit tydligt under intervjuerna. Dels har några av intervjupersonerna valt att lämna Sverige på grund av läget i landet som de inte längre kan identifiera sig med. Men det finns också en stolthet hos många av dem att de själva har tagit steget och bytt till ett liv de själva valt. Karl beskriver:

Jag var så glad. Jag var väldigt lycklig över att jag själv hade vågat ta beslutet att faktiskt flytta hit. För att det var ett stort steg för mig. (Karl)

I Karls uttalande finns det en antydning att det egna och fria valet att flytta för att utveckla sig själv var något stort för honom. Även Josephine betonar att hon funnit en ödmjukhet i att lära sig leva i nya länder och kulturer och berättar om hur liten hon kände sig till en början innan hon lärt sig mer. Kristina fortsätter:

Man tänker inte själv på hur man reagerar och på hur vi lever. För vi har ju inte bott i Sverige på 40 år i år förstår du. Det är väldigt länge och jag kan bara säga att vi har haft det fantastiskt roligt och har fortfarande väldigt roligt. (Kristina)

Även Kristina beskriver välmåendet som högt och berättar om hur de under 40 år och i sju olika länder har haft väldigt roligt och hur de själva inte reflekterat över hur de lever. Idag är hon och hennes man närmre 75 år och betonar hur de fortfarande har roligt och upptäcker världen. Något alla intervjupersonerna också vill förtydliga är det faktum att de haft ekonomiska möjligheter att flytta till Portugal. De talar gott om att bo i ett annat land men betonar samtidigt sin medvetenhet kring att alla inte har den möjligheten. Gert och Mills (1954) förklarar hur samhällsklass spelar en central roll för att en individ ska ha möjlighet att testa och välja sina egna roller. Den globaliserade främlingen kännetecknas på så vis av en högre samhällsklass. Det ger även en möjlighet för intervjupersonerna att fokusera på sitt eget självförverkligande vilket också kan vara en anledning till deras högre välmående.

Det finns en avvikande faktor i synen på att umgås med andra svenskar där de flesta intervjupersonerna har få eller inte några svenska vänner i Portugal medan Olof betonar hur han främst umgås med svenskar. Han umgås med svenskar då han anser att människor som delar samma ursprungskultur förstår varandra på ett annat sätt. Även om han trivs i Portugal idag hade han kunnat tänka sig att bo i Sverige igen om det inte hade varit för han tycker så illa om läget i Sverige som han gör idag. Olofs berättelser skiljer sig därför något från övriga intervjupersoner. Resterande intervjupersoner föredrar att tillhöra en global gemenskap eller att umgås med portugiser. De relationerna ger dem större utrymme att vara som de själva önskar då det inte finns några förväntningar på hur de ska vara. De menar också att det går snabbare att skaffa nära relationer och att det finns en annan öppenhet än när de umgås med andra svenskar. Simmel (1981) beskriver främlingen som någon som andra människor snabbt öppnar upp sig för då de inte delar en gemensam historia. Intervjupersonerna har också möjligheten att stå både i och utanför gruppen. Det faktum att samtliga intervjupersoner bott i flera länder stärker deras position som potentiella vandrare. Samtidigt finns det även likheter med Schütz (1944) kulturella beskrivning av främlingen där intervjupersonerna behöver lära sig nya orienteringsmönster för att bli en del av den nya kulturen. Å andra sidan verkar det inte vara deras främsta önskan att bli en del av den lokala gruppen utan snarare att de vill lära sig om lämpliga orienteringsmönster för att hitta vilka identifikationer de uppskattar i kulturen de befinner sig i. Schütz (1944) beskriver främlingen som någon som måste accepterat att hen inte kan stå i centrum längre. Då intervjupersonerna främst verkar representera sig själva och sin egen utveckling verkar det inte vara en svårighet för dem att inte kunna ha en plats i centrum. Karin beskriver hur hon blivit mer observerande i lokala grupper, till exempel på föräldramöten, då hon inte helt vet vad kulturen kräver. Hon säger att det är skönt att inte

behöva vara den hon var i Sverige och att hon numera har chansen att välja mer själv.

Schütz (1944) menar att främlingen söker nya orienteringsmönster för att ta sig in i den nya kulturen och gruppen. Intervjupersonerna menar att det finns vissa aspekter i den nya kulturen som är respektfull att lära sig och betonar att de alltid är utlänningarna. Samtidigt verkar det snarare som att de nya orienteringsmönstren de söker handlar om att hitta identifikationer. Schütz (1944) betonar också hur människan endast är selektivt intresserad av andra och nöjer sig med att förstå vissa generella aspekter och hitta likheter. Den globaliserade främlingen behöver förstå vissa generella aspekter för att kunna agera i den nya kulturen. Men samtidigt handlar det om att söka efter olikheter från vad den globaliserade främlingen tidigare har inlärt. Intervjupersonerna vill inte nödvändigtvis bli mer av vad de redan är och behöver därför olikheterna för att hitta nya aspekter av sig själva. Att hitta nya orienteringsmönster kan också fungera som en indikator på i vilka kulturer individen kommer att känna sig som hemma. Karin beskriver:

Man börjar nästan tänka att resandet är ett symptom på att man inte är där man ska vara. (Karin)

I citatet förklarar Karin hur hon tror att ett behov av att resa är en indikator på att individen inte är där hen ska vara och måste därför fortsätta söka vidare i andra kulturer. Simmel (1981) beskriver främlingen som den möjliga vandraren som är fri att röra sig vidare. Rörligheten blir en viktig aspekt för den globaliserade främlingen som enbart representerar sig själv och därför inte helt vill stå i gruppen. Anna berättar:

Jag har alltid pratat så att jag är en sänhär, landlös människa. Jag bara placerar mig. Där jag tycker om att vara där är mitt hem. (Anna)

Anna beskriver hur hon inte ser sig själv som tillhörande ett land. Istället känner hon sig hemma där hon uppskattar att vara. Bryan S. Turner (1998) beskriver identiteter i en globaliserad värld som kalla lojaliteter. Den globaliserade främlingen som kan känna sig hemma både överallt och ingenstans visar inte sin främsta lojalitet mot ett land utan mot sig själv. Där Anna uppskattar att vara för stunden blir hennes hem och där placerar hon via sin egen känsla sin lojalitet. Men skulle hon välja att röra sig tar hon sin lojalitet med sig. Bengt och Kristina berättar att de skulle kunna känna sig hemma nästan varsomhelst. Karl beskriver sin syn på världen så här:

Det är väl så jag vill se det. Det är så jag vill se världen. Att man ska kunna åka och prata med varandra och lära sig så mycket som möjligt men fortfarande behålla lite av den identitet man faktiskt har på den lokala platsen man befinner sig i. (Karl)

Karl beskriver hur han som individ vill kunna resa och lära känna människor för att kunna lära sig av dem. Men samtidigt tycker han det är viktigt att den lokala platsen får behålla sin kulturella identitet. Intervjupersonerna beskriver hur de uppskattar den portugisiska kulturen både på grund av att den är tolerant mot andras kulturer men även för att den lokala kulturen tilltalar dem. De hoppas att Portugal inte kommer att tappa sin lokala identitet i takt med att allt fler människor från världens alla hörn flyttar dit. Då de visas lojalitet av Portugal visar de även en viss grad lojalitet tillbaka då de uppskattar den lokala kulturen och för att den ger dem möjlighet att utveckla sig själva. Men hos den globaliserade främlingen finns det främst en kall och tillfällig lojalitet mot olika länder medan det finns en varm och stark lojalitet mot sig själv och den egna utvecklingen.

Simmel (1981) beskriver främlingen som någon som är både nära och avlägsen.

Intervjupersonerna har både en närhet och distans i sina relationer med andra världsmedborgare. Det framgår också hur deras position som främlingar är något positivt. Att vara en globaliserad främling innebär för utlandssvenskarna i Portugal att de har tagit möjligheten att förverkliga sig själva och att de har friheten att välja sina egna identifikationer. Den globaliserade främlingen kännetecknas därför av en stark självreflexiv förmåga och då de inte har ett behov av att stå i centrum ger dig sig själva snarare möjligheten att enbart representera och förverkliga sig själva. Något som framgår tydligt och övergripande i alla intervjuer är nämligen hur intervjupersonerna oftast kommer tillbaka till egna erfarenheter och upplevelser. De kan alla prata om den svenska kulturen eller den portugisiska kulturen likaväl som övriga kulturer de bott i. Men när de fördjupar sig som mest i sina beskrivningar är det på en individnivå där de berättar om hur saker de upplevt, oftast i mötet med andra människor, påverkar dem. Kulturerna de tagit del av fungerar på så sätt mer likt en kontext där det fanns utvecklingsmöjligheter men inte som något som fixerar deras identiteter. Simmel (1981) jämför främlingen med en köpman. I dagens globaliserade värld som kännetecknas av en mobilitet är det möjligt för individer att både ge och få kunskap om andra kulturer. Den globaliserade främlingen kan därför ses som en kulturell köpman. Eller som Osswaarde (2007) menar att Nussbaum beskriver världsmedborgare som en global lärare kan den globaliserade främlingen ses som både en global lärare och elev som både ger och får kunskap.

5.3.2 Vilka element kännetecknar den globaliserade främlingen

Den globaliserade främlingen kännetecknas av det är en individ som tillhör en högre samhällsklass och genom det har möjligheten att frivilligt röra sig över landsgränser och bosätta sig i olika kulturer. Samtidigt som den globaliserade främlingen vill vara fri och obunden till plats finns det också en önskan om att länder i en viss utsträckning ska behålla sin nationella och lokala identitet. Det är genom att möta människor i olika lokaliteter och på en global nivå som den globaliserade främlingen får mer kunskap och skapar sina identifikationer. Den globaliserade främlingen är en världsmedborgare i den utsträckning att hen accepterar olika kulturer och känner en större tillhörighet till andra världsmedborgare än hen nödvändigtvis gör till lokala eller nationella medborgare. Men den globaliserade främlingen som världsmedborgare är någon som enbart representerar sig själv och sin egen personliga utveckling och välmående. Den personliga utvecklingen kommer i samband med nya kulturella identifikationer och genom att få gå in i en roll där det finns möjlighet att själv välja hur rollen ska ageras. Rollen som den avlägsna och samtidigt närvarande främlingen som inkluderas i grupper utan att vara en fullständig medlem av dem passar därför den globaliserade främlingen.

5.4 Sammanfattning

I avsnittet har studiens frågeställningar besvarats. Svaren på de två första frågorna bröts sedan ner igen och analyserades på nytt för att ge svar på den sista frågan. Genom att besvara studiens tre frågor har det varit möjligt att på en mikronivå analysera utlandssvensken i Portugals egna erfarenheter.

I det första avsnittet besvarades frågan ”vilka är erfarenheterna av att leva i två eller fler nationella kulturer?”. Där analyserades intervjupersonernas syn på Sverige och på Portugal. Samtliga intervjupersoner förutom Bengt och Kristina har påverkats till att upptäcka världen och olika kulturer från en tidig ålder genom uppmuntran från föräldrar och genom att leva i multikulturella familjer. Bengt och Kristina som lämnade Sverige för 40 år sedan anser sig vara pionjärer när det kommer till att flytta till en annan kultur och de i sin tur har uppmuntrat sina barn att göra detsamma. Intervjupersonerna har olika syn på Sverige där Olof, Bengt och Kristina är särskilt bekymrade över Sveriges framtid. Även Anna och Karl anser att Sverige behöver fundera på sin utveckling. En generell uppfattning hos intervjupersonerna är att de är

mer välmående sen de lämnade Sverige och att de är glada att slippa mentaliteten i Sverige då de anser att den är negativ och stängd. Samtliga intervjupersoner beskriver den portugisiska mentaliteten som öppen och varm. Samtidigt betonar särskilt Josephine, Hans, Bengt, Kristina och Olof hur de har vissa emotionella band kvar till ursprungskulturen och dess högtider. Samtliga intervjupersoner tycker att för många svenskar flyttar till Portugal och att de uppskattar den portugisiska kulturen och vill inte att den ska förändras. I avsnittet började även den teoretiska referensramen att presenteras och intervjupersonernas identitetssökande beskrevs som en identifikationsprocess där de väljer de kulturella aspekter de uppskattar och agerar utefter dem. Det framkom även att synen på Sverige idag snarare är en nostalgisk och romantiserad bild av intervjupersonernas svenska historia och inte till största del deras nutid.

Frågan ”Vilka är erfarenheterna av att leva i en lokala såväl som global kultur?” besvarades i kapitlets andra avsnitt och berörde aspekterna relationer, att vara en världsmedborgare och att vara en främling. Att bygga relationer i Portugal är något som anses enkelt då människor där är öppnare enligt intervjupersonerna. Det finns skillnader i synen på att umgås med andra svenskar där Olof är den enda som regelbundet umgås med svenskar. I analysen framkommer Olof som något avvikande från de andra intervjupersonerna då han fortfarande anser sig leva ett någorlunda svenskt liv samt umgås med andra svenskar, trots att de valt att inte prata om Sverige när de umgås. Förutom Anna och Karl har intervjupersonerna inte heller några djupa relationer med andra portugiser. Hans betonar också att det inte är möjligt att helt integreras i det portugisiska samhället. Istället anses det vara enklare att bygga relationer med andra världsmedborgare och särskilt Hans, Josephine, Bengt, Kristina och Anna känner sig tillhörande en större global gemenskap. Det framkommer att den globala gemenskapen fungerar som en global generaliserande andre som innebär en acceptans för att alla har olika kulturella bakgrunder och olika tolkningar av symboler men att det är önskvärt då det bidrar med kunskap. Det är också den globala generaliserade andre som får intervjupersonerna att känna tillhörighet till det lokala samtidigt som intervjupersonerna är medvetna om att de står utanför den lokala gruppen och alltid är främlingar. Intervjupersonerna framkommer även som världsmedborgare som enbart representerar sig själva och som söker efter olikheter hos andra då det är utvecklande för deras egen identifikationsprocess. Hans beskriver hur han tycker det är mer givande att umgås med människor som varit ute i världen och hur det ger en kulturell stimulans. Anna berättar om människor från olika delar av världen som hon umgås med. Kristina beskriver sig som multi-nationell och Bengt betonar hur det inte har betydelse vilken religion eller livsuppfattning en annan individ har. Samtidigt är utlandssvenskarna

alltid främlingar för både den lokala kulturen och den globala gemenskapen de ingår i. Kristina beskriver det som att alltid vara utlänningen. Positionen som främling är önskvärd då det ger intervjupersonerna möjlighet att utvecklas och ändra identifikationer utan förväntningar på hur de ska vara. Att umgås med andra svenskar kan därför vara hämmande för möjligheten att utvecklas utan förväntningar. I positionen som främling har de också möjlighet att fortsätta röra sig.

I kapitlets tredje avsnitt besvarades frågan ”Vilka element gör utlandssvenskar i Portugal till globaliserade främlingar?”. Svaret på frågan har uppkommit genom att återigen bryta ner materialet och analysera svaren på fråga ett och två. I början av avsnittet beskrevs social karaktär och att för att förstå en grupp behövs det information om gruppens sociala karaktär, alltså vad gruppen har gemensamt. Gemensamt för utlandssvenskarna i Portugal är att de är globaliserade främlingar vilket fortsättningsvis presenterades i avsnittet och slutligen beskrevs de element som kännetecknar den globaliserade främlingen. Den globaliserade främlingen kännetecknas av en högre samhällsklass som ger möjligheten att flytta mellan olika kulturer. Den globaliserade främlingen uppskattar att vara fri och obunden till platser och nationaliteter samtidigt som hen vill att lokaliteten hen befinner sig i delvis ska bevara sin kulturella identitet. Den globaliserade främlingen visar därför en viss grad lojalitet mot lokaliteten hen befinner sig i men om nya möjligheter lockar någon annanstans kommer den globaliserade främlingen att fortsätta röra sig och är främst lojal mot sig själv. Den globaliserade främlingen känner, liksom en kosmopolit, tillhörighet till andra världsmedborgare men den globaliserade främlingen representerar enbart sig själv och sin egen personliga utveckling och välmående. Samtidigt är den globaliserade främlingen accepterande för andras kulturer och letar efter olikheterna mellan individer från olika kulturer för att lära sig mer och hitta nya identifikationer. Den globaliserade främlingen vill också behålla sin rörlighet och står därför både i och utanför gruppen för att återigen kunna röra på sig.

6 SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION

I det här kapitlet sammanfattas studiens resultat och en slutdiskussion förs. Först behandlas ett stycke om studiens resultat och syfte. Därefter följer en diskussion om den tidigare

forskningen, en självreflexiv diskussion och förslag på vad som kunde gjorts annorlunda och vidare forskning.

6.1 Sammanfattning av resultat

I denna studie om utlandssvenskar i Portugal har åtta intervjupersoner utgjort källan till det empiriska materialet. Genom att analysera materialet med hjälp av studiens teoretiska och begreppsliga referensram med fokus på social psykologiska begrepp och kosmopolitism var det möjligt att svara på studiens tre frågeställningar.

Utlandssvenskarna i Portugal uppskattar att leva i flera kulturer då det ger dem möjlighet att skapa fler identifikationer. Samtidigt betonar de hur de inte helt kan integreras i Portugal men det framkommer också som något de inte önskar. Istället känner de störst tillhörighet till andra världsmedborgare. Både i den lokala och globala kulturen uppskattar de att andra människor är olika dem. Det framkommer också att intervjupersonerna trots det menar att de alltid har en position som främlingar och det är en position de önskar behålla då det ger dem möjlighet att förverkliga sig själva utan förväntningar på hur de ska vara. Att vara en främling ger dem också möjlighet att fortsätta röra sig när de anser att det finns fler möjligheter i en annan kultur än den de befinner sig i för stunden. Fromm (1994) menar att när likheter i en grupp studeras för att nå individens sociala karaktär kommer det alltid finnas någon som inte stämmer överens med övriga medlemmar. Så är fallet även i denna studie där sju av intervjupersonerna visade sig ha många likheter medan en intervjuperson avvek något. Det till trots framkom den globaliserade främlingen som utlandssvensken i Portugals sociala karaktär

Genom den teoretiska referensramen har det varit möjligt att ta den globaliserade främlingen från förförståelsen för att kunna undersöka och slutligen begreppsliggöra den. Den globaliserade främlingen kännetecknas av att enbart representera och vara lojal mot sig själv. Det är någon som föredrar att umgås med kosmopoliter då det ger en utvecklingsmöjlighet genom att lära sig om den andres kultur. På så sätt är den globaliserade främlingen en världsmedborgare och anser sig vara multinationell. Men den globaliserade främlingen ser relationerna med andra världsmedborgare som ett möte mellan främlingar där de kan lära av varandra genom varandras olikheter. Genom interaktioner med andra främlingar hittar den globaliserade främlingen de identifikationer som passar hen och delar samtidigt med sig av

tidigare identifikationer till den hen möter. Den globaliserade främlingen uppskattar att platser behåller sin lokala kultur men vill samtidigt inte vara bunden till dem. Den globaliserade främlingen kännetecknas också av att vilja ha möjligheten att fortsätta röra sig.

Syftet med studien har varit att på en mikronivå analysera individens egen upplevelse av att vara en utlandssvensk ur ett nationellt, lokalt och globalt perspektiv. Då de tre frågeställningarna har fått svar anser jag studiens syfte uppfyllt.

6.2 Diskussion om tidigare forskning

I detta stycke diskuteras resultatet av studien i relation till den tidigare forskning som presenterats. I avsnittet tidigare forskning presenterades fem studier om utlandssvenskar varav en var Frändbergs (2009) studie om svenska ungdomars resvanor. Övriga fyra ingick i *Samhälls- och medieinstitutet* kartläggning av utlandssvenskar. Studien om den globaliserade främlingen blir ytterligare en gren i forskningen om utlandssvenskar och både styrker och motsätter den tidigare forskningen. Solveid (2016) kom fram till att svenskar oftast flyttar utomlands för att arbeta, följa med partner eller familj eller för att förverkliga en dröm. Hon kom också fram till att svenskar utomlands är mer välmående. Weibull och Arkhede (2016) kartlade vilka aspekter i den svenska kulturen som utlandssvenskarna anser vara positiva respektive negativa. I denna studie om den globaliserade främlingen fanns det ett fokus på hur många lämnade Sverige för att de inte uppskattar mentaliteten i Sverige och för att de ser negativt på Sveriges utveckling. Denna studie skiljer sig därför i det avseendet då Weibull och Arkhede (2016) kommit fram till att majoriteten av utlandssvenskarna har en bra syn på Sverige. Bergström (2016) har studerat utlandssvenskens sverigeorientering och sett att högtider är emotionellt viktiga för utlandssvensken. Bergström (2016) har också kommit fram till att tre fjärdedelar av utlandssvenskarna umgås med andra svenskar. I denna studie om utlandssvenskar i Portugal är högtider emotionellt viktiga för fem av åtta intervjupersoner. Dock går denna studie även emot Bergström forskning då endast en av åtta intervjupersoner regelbundet umgås med andra svenskar. Jansson och Lindell (2016) menar att världsmedborgaren är en identitetstyp som finns hos en individ redan innan flytt men stärks av att se världen. Den globaliserade främlingen är också en världsmedborgare som redan från unga år uppfostrats till att upptäcka världen. Polsons (2015) studie om att expats känner sig mer lokala genom att känna en global tillhörighet stärks av denna studie då den globaliserade främlingen lär sig om lokaliteter genom att umgås med andra expats. Studierna har även

liknande resultat gällande att både de exapts Polson undersökt och den globaliserade främlingen känner störst tillhörighet till andra expats och världsmedborgare.

Studien blir också ett tillskott till forskning om identitet i en globaliserad värld. Likt hur Bird och Stevens (2003) påstår att kulturer aldrig kommer bli homogena så länge olika kulturer lockar olika människor visar denna studie hur utlandssvenskarna i Portugal väljer de kulturer där de känner sig mest hemma för stunden. Goldstein-Kyaga och Borgström (2009) har undersökt gränsöverskridande identiteter och definierat det som en tredje identitet. I studien om den globaliserade främlingen presenteras de gränsöverskridande identiteterna som en identifikationsprocess. Den tredje identiteten innebär en identitet som är ”både och” snarare än ”antingen eller”. Det är en öppen och föränderlig identitet som bestäms av autencitetens ideal. Den globaliserade främlingen vill inte ha en fixerad identitet utan byggs snarare också upp av en ”både och” kulturell identitet. Men den byggs upp av de identifikationer som den globaliserade främlingen själv skapar i mötet med människor ifrån andra kulturer. Denna studie motsätter Pops (2013) studie om att individens identitet blir bräcklig i en globaliserad värld på grund av att platser blivit identitetslösa. Till skillnad från Pop visar denna studie hur den globaliserade främlingen söker efter andra kulturer för att utvecklas. Oavsett om platsen är lokal eller global kommer den globaliserade främlingen söka efter olikheter som utvecklar hen. Samtidigt uppskattar den globaliserade främlingen lokala kulturer och söker sig till de lokala kulturer hen kan känna sig hemma i.

6.3 Själreflexiv diskussion

Då det här är den första studien om den globaliserade främlingen är jag medvetenhet om att vidare forskning krävs och att det kan leda till att denna studie omvärderas. Jag tog chansen att intervjua svenskar på plats i Portugal då det gav en möjlighet att intervjua individer som lever i en annan kultur än ursprungskulturen. Datan samlades in genom dialogiska intervjuer med frågor som anpassades i relation till intervjun. För varje intervju kände jag att jag lämnade dialogen med en annan förståelse. Under intervjuerna betonade också intervjupersonerna att de fått nya insikter de tidigare inte tänkt på. De uttryckte att de uppskattade att få prata om sitt liv utomlands och att det gav dem en tillfredsställelse att få minnas sina erfarenheter då det faller i glömska efter några år.

Den ursprungliga iden var att undersöka utlandssvenskens upplevelse av att vara multi-lokal och att känna sig hemma i flera lokaliteter. Men det framkom tidigt under intervjuerna att intervjupersonerna kunde känna sig hemma överallt samtidigt som de inte var bundna till en plats. Istället var det främlingsperspektivet som framträdde tydligare och kunde även utvecklas av intervjupersonerna under intervjuerna. Jag valde därför att skifta fokus under intervjuerna och främst beröra aspekten främling även om jag fortfarande ville höra om intervjupersonernas syn på att känna sig hemma i flera lokaliteter. Den globaliserade främlingen användes alltså från ett tidigt skede som ett orienteringsmedel i studien om utlandssvenskar i Portugal. För att kunna identifiera begreppet med hjälp av empirin som samlades in genom dialogiska intervjuer tog jag hjälp av en teoretisk referensram vilket gav en fördjupad förståelse för begreppet. Min personliga förförståelse om att vara en globaliserad främling innefattade en tro om att individen i en ny kultur skulle försöka bli en del av den lokala gruppen för att känna sig hemma. Jag tänkte även att den globala tillhörigheten kunde bidra till det då människor i den gruppen blev allt mer lika varandra. Efter resultatet har jag nu fått en förståelse för att den globaliserade främlingen enbart representerar sig själv och uppskattar en position som varken är helt i eller utanför gruppen. Men det till trots finns det en stor acceptans för olika kulturer och en önskan om att bevara en heterogeniserad kulturell värld då det ger den globaliserade främlingen mer utvecklingsmöjligheter

6.4 Vad kunde ha gjorts annorlunda och förslag på framtida forskning

I denna studie valde jag att använda en hermeneutisk metodansats och dialogiska intervjuer med endast en tematisk intervjuguide för att samla in data. Jag hade kunnat välja en mer strukturerad intervjuguide för att samtliga intervjupersoner skulle svara på samma frågor. Men då jag var ute efter dialogen och att låta intervjupersonerna styra intervjun valde jag att inte göra det. Jag hade också kunnat lägga större fokus vid skillnader i svaren hos kvinnorna och männen eller försökt få en större spridning sett till samhällsklass. Det vore därför intressant för framtida forskning att undersöka skillnader mellan genus och samhällsklass vid flytt till andra både lokala och globala kulturer.

Samtliga intervjupersoner beskrev hur de kände sig hemma i Portugal och hur de har känt sig hemma i andra kulturer tidigare. Men det fanns även kulturer de inte hade känt sig hemma i och kulturer de inte övervägde att flytta till. Det vore därför intressant att studera vidare kring

vad det är i olika kulturer som lockar olika människor. Det framkom också tydligt att intervjupersonerna präglas av en stark individualisering vilket är en intressant aspekt att undersöka vidare. Till exempel om det är en känsla av individualism som uppkommit under resorna eller om de fanns där sedan tidigare.

Då den globaliserade främlingen uppkommit ur min förförståelse och sedan testats mot det empiriska materialet för att slutligen begreppsliggöras är det här den första studien som behandlar begreppet. Det är därför möjligt att ta begreppet för att testa det vidare, till exempel mot utlandssvenskar i andra länder än Portugal.

REFERENSLISTA

- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2009). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur: Lund
- Appiah, K. (2008). Education for Global Citizenship. *Yearbook of the national society for the study of education*, vol 107, nr.1, s.83-99. Hämtad från:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1744-7984.2008.00133.x>
- Bauman, Z. (1996). From pilgrim to tourist – or a short history of identity, i Hall, S & Gay, P. (red.) *Questions of Cultural identity*, s.18-36. Thousand oaks: California
- Bergström, A. (2016). Sverigeorientering bland svenskar i utlandet. I Solveid, M (red.), *Svenska utlandsröster, SOM-undersökningen till utlandssvenskar 2014, SOM-rapport nr 65* (s.65-78), Ale Tryckteam: Bohus,
- Binding, L. L. & Tapp, D. M. (2008). ”Human understanding in dialogue: Gadamer's recovery of the genuine.” *Nursing Philosophy*, 9, s.121-130. Hämtad från:
https://www.researchgate.net/profile/Linda_Binding/publication/5515032_Human_understanding_in_dialogue_Gadamer's_recovery_of_the_genuine_Original_article/links/02e7e53b44e1241ece000000.pdf
- Bird, A. & Stevens, M.J. (2003). Toward an emergent global culture and the effects of globalization on obsolescing national cultures. *Journal of International Management*, vol 9, s.395-407. Hämtad från:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1075425303000577>
- Dahlberg, K., Dahlberg, H. & Nyström, M. (2008). *Reflective Lifeworld Research*. Lund: Studentlitteratur.
- Ehnbom-Palmquist, Nyqvist Livchitz & Söderström. (2015) Kartläggning av utlandssvenskar 2015. *Svenskar i Världen*. Hämtad från: http://www.sviv.se/wp-content/uploads/2015/06/Kartlaggningen_2015_uppdaterad151007.pdf

- Fromm, E. (1994). *Escape from freedom*. New York: Henry Holt and company, LLC
- Frändberg, L. (2009). How normal is travelling abroad? Differences in transnational mobility between groups of young Swedes. *Environment and Planning A*, vol41, s.649-667.
Hämtad från: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1068/a40234>
- Gerth, H. & Wright Mills, C. (1954). *Character and social structure*. Harcourt, Brace & World, inc: Orlando
- Goldstein-Kyaga, K. & Borgström, M (2009). Den tredje identiteten -Ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet. Södertörns högskola. Hämtad från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:209809/FULLTEXT01.pdf>
- Hall, S. (1996), Who needs "identity"?, i Hall, S & Gay, P. (red.) *Questions of Cultural identity*, s.1-17, Thousand oaks: California
- Jansson, A. & Lindell, J. (2016). Världsmedborgare eller bara utlandsboende? Kosmopolitism som ett uttryck för supermobilitet. I Solveid, M (red.), *Svenska utlandsröster, SOM-undersökningen till utlandssvenskar 2014, SOM-rapport nr 65* (s.9-38), Ale Tryckteam: Bohus,
- Mead, G.H. (1934), *The Self*, I Calhoun, C. Gerties, J. Moody, J. Pfaff, S. Virk, I. (red.) *Classical Sociological Theory* (2012) (s.347-365), Wiley-Blackwell
- Ossewaarde, M. (2007). Cosmopolitanism and the Society of Strangers. *Current Sociology*, vol 55, nr.3, s. 367–388. Hämtad från: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0011392107076081>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Thousand Oaks, London & New Delhi: Sage Publications. s. 230-246.
- Polson, E. (2015). A gateway to the global city: Mobile place-making practices by expats. *New media & society*, Vol. 17, nr4 s.629–645. Hämtad från:

<http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444813510135>

- Pop, D. (2013), *Aspects of Identity in Contemporary Architectural Space*, Philobiblon, Vol. XVIII (2). s.415-426. Hämtad från:
<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=e212c080-1f80-4df0-b309-c455dbf61f4c%40sessionmgr4010>
- Schütz, A.(1944), *The stranger: an essay in social psychology*. American journal of sociology, vol.49, nr.6, s.499-507. Hämtad från:
https://www.jstor.org/stable/2771547?seq=1#page_scan_tab_contents
- Skoric, M. Kisjuhas, A. Skoric, J. (2013), "*Excursus on the Stranger*" in the Context of *Simmel's Sociology of Space*. I Sociologia, vol.45, nr.6. Hämtad från:
<https://www.sav.sk/journals/uploads/01091217Skoric%20OK.pdf>
- Simmel, G (1981). *Hur är samhället möjligt? Och andra essäer*. Bokförlaget korpen: Göteborg
- Solveid, M. (2016). Svenska utlandsröster. I Solveid, M (red.), *Svenska utlandsröster, SOM-undersökningen till utlandssvenskar 2014, SOM-rapport nr 65* (s.9-38), Ale Tryckteam: Bohus,
- Southan, J (2018). The World's Friendliest Countries Revealed, hämtad från:
<https://www.forbes.com/sites/jennysouthan/2018/03/21/the-worlds-friendliest-countries-revealed/#43ea574e54ea>
- Tomlinson, J. (1999). *Globalization and culture*, Cambridge: Polity Press in association with Blackwell
- Turner, B. (1998). Postmodernisation of political identities: Solidarity and loyalty in contemporary society. I Isenberg, B (red.), *Sociology and social transformation, essays by Michael Mann, Chantal Mouffe, Göran Therborn, Bryan S. Turner*, Sociologiska institutionen: Lund

Veckans affärer, (2017), Nära 1 av 10 svenskar bor utomlands – det här är vårt favoritland,
Hämtad från: <https://www.va.se/nyheter/2017/01/09/1-av-10-svenskar-bor-utomlands--det-har-ar-deras-favoritland/>

Vernersdotter, F. & Solevid, M. (2014) Registerstudie över svenska medborgare boende utomlands (2014), Hämtad från SOM- Institutet, Samhälle Opinion Mediers webbplats: http://som.gu.se/digitalAssets/1488/1488800_registerstudie---ver-svenska-medborgare-boende-utomlands.pdf

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Weibull, L. & Arkhede, S. (2016). Svenska krusbär? Utlandssvenskars bild av Sverige. I Solveid, M (red.), *Svenska utlandsröster, SOM-undersökningen till utlandssvenskar 2014, SOM-rapport nr 65* (s.39-64), Ale Tryckteam: Bohus

Zachriasson Winberg, J. (2017). *Rekordmånga svenskar flyttar utomlands*. Hämtad från: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/rekordmanga-svenskar-flyttar-utomlands>

Ödman, P-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Göteborg: Nordstedts.

